

BIULETYN PTA Nr 5

Grudzień 2009

Radosnych Świąt Bożego Narodzenia
i Pomyślności w Nowym Roku

w imieniu Zarządu
oraz swoim własnym
życzy
Maria Kaczmarek

Polskie Towarzystwo Antropologiczne
ul. Umultowska 89, 61-614 Poznań
tel. 061 8295713 fax. 061 8295730
e-mail: pta@amu.edu.pl

Skład Zarządu Głównego

PTA 2007 – 2011

Przewodnicząca PTA

prof. dr hab. Maria Kaczmarek

Zastępcy Przewodniczącej PTA

prof. dr hab. Danuta Kornafel

prof. dr hab. Joachim Cieślik

dr hab. Henryk Głąb

Członkowie Zarządu PTA

prof. dr hab. Maria Chrzanowska

prof. dr hab. Elżbieta Haduch

prof. dr hab. Blandyna Jerszyńska

prof. dr hab. Krzysztof Kaczanowski

prof. dr hab. Barbara Kwiatkowska

prof. dr hab. Teresa Łaska-Mierzejewska

prof. dr hab. Bogusław Pawłowski

prof. dr hab. Janusz Piontek

dr Jacek Szczurowski

Sekretarz PTA

dr Anita Szwed

Skarbnik PTA

dr Magdalena Skrzypczak

Komisja Rewizyjna PTA

Przewodnicząca

prof. dr hab. Krystyna Cieślik

Członkowie stali

prof. dr hab. Anna Siniarska-Wolańska

prof. dr hab. Elżbieta Żądzińska

Członkowie zastępcy

prof. dr hab. Wiesław Buchwald

dr hab. Krzysztof Szostek

Sąd Koleżeński PTA

Przewodnicząca

prof. dr hab. Anna Burdukiewicz

Członkowie stali

prof. dr hab. Zofia Ignasiak

prof. dr hab. Ewa Ziółkowska-Łajp

Członkowie zastępcy

prof. dr hab. Guido Kriesel

dr Anita Szczepanek

Z DZIAŁALNOŚCI ZARZĄDU GŁÓWNEGO PTA

Dnia 1. grudnia br. o godz. 9.00 odbyło się czwarte zwyczajne posiedzenie Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego zorganizowane przy pomocy środków komunikacji na odległość. Posiedzeniu przewodniczyła prof. Maria Kaczmarek, przewodnicząca ZG PTA a udział w nim wzięli: prof. Blandyna Jerszyńska, prof. Janusz Piontek, dr Magdalena Skrzypczak (Poznań), prof. Teresa Łaska-Mierzejewska (Warszawa), prof. Danuta Kornafel, prof. Barbara Kwiatkowska, prof. Bogusław Pawłowski, dr Jacek Szczurowski (Wrocław) oraz dr hab. Henryk Głąb (Kraków).

Program posiedzenia obejmował następujące sprawy:

1. Zamknięcie prac nad statutem PTA.
2. Sprawy związane z wydaniem *Anthropological Review*,
3. Księgozbiór PTA.
4. Rozliczenie XLII konferencji PTA w Łodzi.
5. Sprawy organizacyjne PTA.
6. Propozycja dla emerytów.
7. Debata nad przyszłością PTA.
8. Konferencja PTA 2011 we Wrocławiu.
9. Sprawy różne.

Dr hab. Henryk Głąb poinformował, że prawnicy nie zgłosili uwag do zmodyfikowanej wersji statutu Towarzystwa przyjętej przez Walne Zgromadzenie podczas konferencji PTA w Łodzi. Naniesione zostały poprawki do regulaminu działania Zarządu Głównego PTA. Oba dokumenty zostaną opublikowane w *Anthropological Review* oraz złożone w KRS w celu zarejestrowania dokonanych zmian.

Prof. Maria Kaczmarek przedstawiła sprawy związane z wydaniem tegorocznego tomu *Anthropological Review*. Poinformowała, że nie został jeszcze załatwiony wniosek o włączenie AR do bazy Scopus. Wywiązała się dyskusja na temat działań mających na celu zachęcenie do publikowania oryginalnych artykułów naukowych w *Anthropological Review*.

Następnie, prof. Maria Kaczmarek zreferowała problem braku miejsca dla zwiększającego się księgozbioru PTA. Zaproponowała powołanie komisji, która przyjrzałaby się temu problemowi i podjęła stosowne działania. Zarząd wyraził zgodę na powołanie komisji i zaproponował, aby w jej skład weszli członkowie PTA z Poznania.

Dr Magdalena Skrzypczak, skarbnik Towarzystwa, przedstawiła rozliczenie finansowe XLII konferencji PTA w Łodzi. Podkreśliła zaangażowanie dr Iwony Rosset w sprawne zarządzanie finansami w czasie konferencji i terminowe jej rozliczenie. Zarząd serdecznie podziękował dr Iwonie Rosset i dr Magdalenie Skrzypczak za prowadzenie finansów konferencji. Szczególne podziękowania skierował do wszystkich, którzy wzięli udział w organizacji konferencji, z prof. Elżbietą Żądzińską na czele.

Zarząd Towarzystwa podjął uchwałę o rozwiązaniu trzech oddziałów PTA w: Lublinie, Opolu i Rzeszowie oraz o przepisaniu ich nielicznych członków do innych oddziałów, chyba, że zainteresowani zdołają zebrać 15 osób, mobilizując nieaktywnych członków do reaktywacji lub zapraszając nowych do wstąpienia do PTA.

Większością głosów Zarząd podjął uchwałę o możliwości obniżenia opłaty członkowskiej emerytowanym członkom Towarzystwa na ich prośbę adresowaną do Zarządu Głównego.

Prof. Maria Kaczmarek zainicjowała debatę nad przyszłością Towarzystwa. Uczestnicy zebrania zgodzili się z potrzebą ożywienia działalności Towarzystwa i przedstawili wstępne propozycje. Zaproponowali kontynuowanie dyskusji w oddziałach i powiadomienie o jej wynikach.

Prof. Maria Kaczmarek przypomniała, że w maju 2010 roku oddział wrocławski zostanie poproszony o przedstawienie Zarządowi projektu XLIII konferencji w 2011 roku. Członkowie Zarządu z Wrocławia zapewnili o gotowości do zorganizowania konferencji i przedstawienia propozycji w maju.

Prof. Bogusław Pawłowski zachęcił do przeczytania najnowszego numeru Kosmosu, w którym znajdują się artykuły dotyczące ewolucji człowieka i różnych aspektów zachowań człowieka. Zachęcił również do udziału w organizowanej we Wrocławiu konferencji European Human Behaviour and Evolution Association. Prof. Teresa Łaska-Mierzejewska podkreśliła potrzebę propagowania wyników badań antropologicznych wśród przedstawicieli innych dyscyplin naukowych. Prof. Janusz Piontek zaproponował włączenie antropologów do komitetu naukowego konferencji Funeralia Lednickie.

Na koniec, prof. Maria Kaczmarek podziękowała uczestnikom posiedzenia za głosy w dyskusji na ważne tematy dotyczące Towarzystwa i zamknęła posiedzenie.

Maria Kaczmarek, Magdalena Skrzypczak

Posiedzenie Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, 1 grudzień 2009 r.
Członkowie Zarządu Głównego z Wrocławia: dr Jacek Szczurowski, prof. Danuta Kornafel,
prof. Barbara Kwiatkowska.

NOMINACJE PROFESORSKIE

W dniu 17 listopada 2009 roku, w Pałacu Prezydenckim, odbyła się uroczystość wręczenia nominacji profesorskich. W imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej akty nominacyjne profesorom wręczył minister Maciej Łopiński - Szef Gabinetu Prezydenta RP. Wśród nominowanych był Pan prof. dr hab. Ryszard Tadeusz Żarów z Katedry Antropologii AWF w Krakowie.

Ryszard Żarów jest absolwentem Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie (1975) i Uniwersytetu Jagiellońskiego (1980). Swoją działalność naukowo-dydaktyczną związał z Katedrą Antropologii AWF w Krakowie. W 1985 roku uzyskał stopień doktora, a w 2002 doktora habilitowanego nauk o kulturze fizycznej. Od 2003 jest profesorem AWF Kraków, od 2006 roku kierownikiem Katedry Antropologii.

W latach 1990-93 i 1996-2002 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Wychowania Fizycznego, w latach 2002 – 2008 był dziekanem tego Wydziału. Był członkiem; Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (1993-96), oraz Komitetu Antropologii PAN (1996-98) jako przedstawiciel adiunktów. Aktualnie jest członkiem Komitetu Antropologii PAN (kadencja 2007-2010), EAA, PTA, PTNKF. Zajmuje się biologicznymi i społecznymi uwarunkowaniami rozwoju fizycznego dzieci, młodzieży i osób dorosłych. W swoim dorobku naukowym posiada ponad 70 publikacji naukowych oraz liczne wystąpienia konferencyjne. Jest autorem lub współautorem m.in. następujących prac: *Biologiczne i społeczne uwarunkowania zmienności przebiegu rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży z Nowej Huty (wyniki badań ciągłych)/1993/; Prognozowanie dorosłej wysokości ciała chłopców: model własny i analiza porównawcza*

innych metod /2001/; Dziecko krakowskie 2000 : poziom rozwoju biologicznego dzieci i młodzieży miasta Krakowa /2002/; Dziecko krakowskie 2000: sprawność fizyczna i postawa ciała dzieci i młodzieży miasta Krakowa /2003/; Cechy somatyczne i sprawność motoryczna mężczyzn z populacji krakowskiej /2004/; Budowa ciała i aktywność fizyczna osób dorosłych a ich rozwój biologiczny w okresie dziecięcym i młodzieńczym /2006/. Wypromował trzech doktorów i był opiekunem ponad 50 prac magisterskich. Był kierownikiem dwóch projektów badawczych (3P05D 001 24, 3P05D 083 25) finansowych przez Komitet Badań Naukowych (MNiSzW). Za pracę naukową w 2003 roku otrzymał nagrodę zespołową Ministra Edukacji Narodowej i Sportu. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi i Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Szanowny Panie Profesorze,

Gratulujemy serdecznie tytułu profesora!

Życzymy Panu Profesorowi dalszych sukcesów w pracy naukowej oraz pomyślności w życiu osobistym.

Koleżanki i Koledzy z PTA

ODESZLI OD NAS....

**Prof. dr hab. med. Jadwiga Kopczyńska-Sikorska
(1917 – 2009)**

- WSPOMNIENIE –

W dniu 11 października 2009 r. zmarła w Warszawie, w wieku 92 lat, prof. dr hab. med. Jadwiga Kopczyńska-Sikorska – lekarz specjalista higieny szkolnej i radiologii, współtwórczyni polskiej auksologii (nauki o rozwoju człowieka). Była członkiem Komitetu Rozwoju Człowieka PAN, w którym w latach 1975-1980 pełniła funkcję Przewodniczącej Komisji Norm Rozwojowych i Oceny Odchyień od Prawidłowego Rozwoju.

Pracę zawodową rozpoczęła jako pielęgniarka dyplomowana (1938-1945). Po ukończeniu Akademii Medycznej (1950) rozpoczęła pracę lekarza higienisty, pediatry i radiologa. Doktorat uzyskała w 1960 r., habilitację w 1966 r., tytuł profesora nadzwyczajnego w 1979 r.. Działalność zawodowa i naukowa prof. Jadwigi Kopczyńskiej-Sikorskiej obejmuje cztery główne obszary i w każdym z nich odegrała znaczącą rolę.

Pierwszy obszar to działalność w zakresie higieny i medycyny szkolnej. Rozpoczęła ją Pani Profesor w Zakładzie Higieny Akademii Medycznej w Warszawie (1948), pod kierunkiem prof. Marcina Kacprzaka. Pierwsze publikacje poglądowe, metodyczne i popularno-naukowe z początku lat 50. XX wieku dotyczą różnych zagadnień higieny, w tym szczególnie dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. Higienie, a potem medycynie szkolnej, pozostaje „wierna” przez dalsze lata m. in. jako autorka podręczników szkolnych, wieloletnia Przewodnicząca Sekcji Głównej Higieny Szkolnej Polskiego Towarzystwa Higienicznego, Komisji

egzaminacyjnej na II stopień specjalizacji z higieny i medycyny szkolnej (1975-1990). Jako pierwsza w Polsce otrzymała tytuł profesora w zakresie medycyny szkolnej.

Drugi obszar pracy zawodowej i naukowej prof. J. Kopczyńskiej-Sikorskiej dotyczył auksologii. Pierwsza publikacja naukowa „Badania nad wiekiem rozwojowym uczniów na podstawie określenia wieku szkieletowego” (Pediatria Polska 1959, t. 34, nr 6, s. 859-870) zainauguowała cykl badań, których ukoronowaniem był pierwszy w Polsce i dotychczas jedyny „Atlas radiologiczny rozwoju kośćca dłoni i nadgarstka” (1969). Pobyt na stypendium WHO (1960) i praca pod kierunkiem wybitnych auksologów prof. J.M. Tannera (Instytut Zdrowia Dziecka w Londynie) oraz prof. M Lelonga (Klinika Auksoendokrynologii w szpitalu dziecięcym w Paryżu) zaowocował rozwinięciem szerokiej działalności w tym zakresie. W 1966 r. ukazało się tłumaczenie (wspólne z Z.J. Brzezińskim) książki J.M. Tannera „Rozwój w okresie dojrzewania”, siatki centylowe rozwoju somatycznego dzieci i młodzieży w wieku 3-18 lat (1967), a następnie kilkadziesiąt artykułów poświęconych zagadnieniom rozwoju somatycznego. Była redaktorem i współautorką książek dla lekarzy: „Diagnostyka rozwoju dzieci i młodzieży” (1978) i „Biologiczne układy odniesienia w pediatrii” (1985,1996) oraz podręcznika dla rodziców „Nasze Dziecko” (1992). Kilkanaście lat (1974-1990) kierowała Zakładem Rozwoju Dzieci i Młodzieży w Instytucie Matki i Dziecka. Zdobyła uznanie na forum międzynarodowym, czego wyrazem było m.in. członkostwo Komitetu Redakcyjnego czasopisma „Acta Auxologica” (1976-1980).

Ogromną zasługą prof. Jadwigi Kopczyńskiej-Sikorskiej dla praktyki medycyny szkolnej i pediatrii było stworzenie systemu poradnictwa dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami rozwoju somatycznego. Zorganizowana i kierowana przez nią (1961-1974) Poradnia Fizjologii i Zaburzeń Rozwoju w Stołecznej Przychodni Medycyny Szkolnej stała się modelową placówką. Poradnie takie utworzono w wojewódzkich i terenowych poradniach medycyny szkolnej w całym kraju. Pracownicy tych poradni byli uczniami Pani Profesor. Powstała zatem cała „polska szkoła auksologiczna” Jadwigi Kopczyńskiej-Sikorskiej.

Trzeci obszar działalności prof. J. Kopczyńskiej Sikorskiej wiązał się z wychowaniem przedszkolnym. Jako Przewodnicząca Polskiego Komitetu Światowej Organizacji Wychowania Przedszkolnego OMEP (1983-1991) rozwijała w tym zakresie różnorodne działania w Polsce i na forum międzynarodowym. Otrzymała Światową Odznakę OMEP, okazji 50-lecia tej organizacji (1998). Przez wiele lat współpracowała z czasopismem „Wychowanie w Przedszkolu”, publikowała artykuły na temat zdrowia i rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym.

W końcowej fazie pracy zawodowej wróciła Pani Profesor do pielęgniarstwa (1991-1998). W 1991 r., po przejściu na emeryturę, z nową energią i przyływem sił witalnych, zorganizowała i kierowała przez 7 lat nowoutworzonym Studium Pielęgniarstwa w Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego w Warszawie. Patronowała wielu przedsięwzięciom,

uczestniczyła w tworzeniu samorządu pielęgniarek i położnych. Dla pielęgniarstwa, które w Polsce od kilkunastu lat dąży do stworzenia samodzielnej dziedziny praktyki i nauki, wsparcie pracownika nauki, profesora, posiadającego również zawód pielęgniarki, było nieocenione.

Pogrzeb prof. Jadwigi Kopczyńskiej-Sikorskiej odbył się w dniu 16 października 2009 r. na Powązkach. W ostatniej drodze towarzyszyło Jej liczne grono uczniów i współpracowników. Żegnali Ją przedstawiciele Polskiego Towarzystwa Higienicznego, Instytutu Matki i Dziecka, Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego, Oddziału Warszawskiego Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego, Naczelnej Izby Pielęgniarek i Położnych, Polskiego Komitetu OMEP. Przedstawiciel Prezydenta RP przekazał, na ręce Syna, nadany Pani Profesor Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Barbara Woynarowska

SPRAWOZDANIA Z KONFERENCJI I SPOTKAŃ NAUKOWYCH

XLII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego Łódź 2009

W dniach 10 - 12 września 2009 r. odbyła się w Łodzi XLII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego. Gospodarzem Konferencji był Oddział Łódzki PTA oraz Katedra Antropologii Uniwersytetu Łódzkiego. Obrady przebiegały w budynkach Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego.

Program konferencji obejmował 13 sesji tematycznych prowadzonych w formie dyskusji panelowych poprzedzonych referatami. Tematami sesji były: **Ewolucja człowieka – sesja dedykowana podwójnej rocznicy darwinowskiej: w dwusetną rocznicę urodzin Karola Darwina i w 150 lat od ukazania się dzieła „O powstawaniu gatunków”**; **Antropologia a medycyna i promocja zdrowia I i II**; **Odontologia**; **Antropologia pradziejowa i historyczna I i II**; **Auksologia I i II**; **Demografia i Ekologia człowieka**; **Antropologia molekularna**; **Antropologia w naukach o kulturze fizycznej**; **Ekologia człowieka i Varia**; **Paleopatologia**.

W Konferencji w Łodzi wzięło udział 114 członków i sympatyków PTA, w tym 10 gości z zagranicy (Japonia, Czechy i Słowacja). Gościliśmy: 30 Pań i Panów Profesorów oraz 84 młodszych pracowników naukowych, wśród których znalazło się 15 doktorantów. Podczas obrad wygłoszono 81 referatów i przedstawiono 28 plakatów.

W drugim dniu konferencji w sali Laboratorium Technik Komputerowych i Analitycznych Wydziału BiOŚ UŁ odbyły się również **Warsztaty Odontologiczne** prowadzone przez prof.

Yuji Mizoguchi (Department of Anthropology, National Museum of Nature and Science, Tokyo, Japan), kierowane głównie do młodych pracowników naukowych oraz studentów studiów doktoranckich, umożliwiające zapoznanie się z metodyką badania cech niemetrycznych koron zębowych oraz nabycie praktycznej umiejętności obliczenia na ich podstawie odległości biologicznych między populacjami ludzkimi.

Zgodnie z tradycją Konferencji PTA podczas sesji posterowej odbył się konkurs na najlepszą prezentację plakatową. Pierwsze miejsce zajął plakat „Wyobrażenie własnego ciała wśród dzieci i młodzieży w wieku 10-18 lat w zależności od relacji z grupą rówieśniczą” przygotowany przez Magdalenę Durdę doktorantkę Studium Doktoranckiego Wydziału Biologii UAM, drugie miejsce prezentacja „Struktura antropologiczna dorosłych mieszkańców Orawy” autorstwa Katarzyny Grobarczyk-Piekło z Zakładu Antropologii UJ w Krakowie, trzecie miejsce praca zespołowa „Chimery jako niezwykle typ bliźniąt” przygotowana przez Małgorzatę Waszak i Krystynę Cieślik z Katedry Anatomii Funkcjonalnej AWF w Poznaniu, Karolinę Wielgus z Zakładu Biotechnologii i Biologii Molekularnej IWN w Poznaniu, Ryszarda Słomskiego i Marlenę Szalotę z Instytutu Genetyki Człowieka i Katedry Biochemii i Biotechnologii UP w Poznaniu oraz Grzegorza Bręborowicza i Joannę Kempiak z Kliniki Perinatologii i Ginekologii UM w Poznaniu.

W czasie Konferencji odbyło się Walne Zgromadzenie Członków PTA, na którym przyjęto m.in. sprawozdanie z działalności Zarządu Głównego PTA w okresie od września 2007 do września 2009 oraz dyskutowano nad przyjęciem zmodyfikowanej wersji statutu PTA.

Podziękowania

Serdeczne podziękowania kieruję pod adresem:

Prorektora ds. nauki Uniwersytetu Łódzkiego - prof. dr hab. Antoniego Różalskiego, Przewodniczącej PTA – prof. dr hab. Marii Kaczmarek

oraz Pań i Panów Profesorów z Komitetu Naukowego konferencji za prace nad jej merytorycznym kształtem i przebiegiem.

Komitet Naukowy tworzyli: Tadeusz Bielicki, Joachim Cieślik, Barbara Hulanicka, Krzysztof Kaczanowski, Elżbieta Haduch, Maria Kaczmarek, Danuta Kornafel, Bogusław Pawłowski, Janusz Piontek, Jan Strzałko, Anna Siniarska-Wolańska, Ryszard Żarów, Elżbieta Żądzińska

Jako przewodnicząca Komitetu organizacyjnego konferencji, słowa podziękowania kieruję też do swoich współpracowników: dr Iwony Rosset (sekretarza komitetu), dr Beaty Borowskiej-Strugińskiej, mgr Marty Kurek, dr Wiesława Lorkiewicza, mgr Grzegorza Mazura, dr Joanny Nieczuja-Dwojackiej, mgr Katarzyny Pierzchały, dr Małgorzaty Roślak, dr Anety Sitek, dr Alicji Śmieszkiwicz-Skwarskiej oraz do wolontariuszy obsługujących biuro konferencji: członków sekcji antropologicznej „ANTROPOŁOWCY” Studenckiego Koła Biologów UŁ.

Szczególne podziękowania od lokalnych organizatorów należą się dr Magdalenie Skrzypczak (UAM w Poznaniu, Skarbnik PTA), która profesjonalnie pokierowała naszymi konferencyjnymi finansami. Także słowa serdecznych podziękowań kieruję do dr Anity Szwed (UAM w Poznaniu, Sekretarz PTA), której wiedza i pomoc w pracach organizacyjnych była bezcenna. Podobnie jak pomoc dr Katarzyny Kaszyckiej (UAM w Poznaniu, Sekretarz Redakcji Anthropological Review), której uwaga i cierpliwość pozwoliła nam ustrzec się błędów przy tworzeniu m.in. programu obrad, za co bardzo serdecznie dziękujemy!

Dziękuję bardzo Przewodniczącym sesji za kierowanie prezentacjami i dyskusją. To Panie i Panowie profesor: Anna Burdukiewicz, Maria Chrzanowska, Joachim Cieślik, Judyta J. Gładkowska-Rzeczycka, Henryk Głąb, Elżbieta Haduch, Barbara Hulanicka, Blandyna Jerszyńska, Maria Kaczmarek, Danuta Kornafel, Sławomir Kozieł, Guido Kriesel, Barbara Kwiatkowska, Bogusław Pawłowski, Anna Siniarska-Wolańska, Henryk Stolarczyk, Jan Strzałko, Krzysztof Szostek, Henryk W. Witas, Napoleon Wolański, Ryszard Żarów.

Serdecznie dziękuję wszystkim uczestnikom konferencji za zaprezentowanie najnowszych i interesujących projektów oraz prac badawczych z dziedziny antropologii biologicznej w tak miłej i przyjaznej atmosferze. Mam nadzieję, że również towarzyski wymiar naszego spotkania w Łodzi posłużył integracji naszego środowiska.

Na koniec zapewniam, że z dużą radością i nadzieją oczekujemy na spotkanie za dwa lata na XLIII Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Polskiego Towarzystwa Antropologicznego we Wrocławiu w 2011 roku!

Elżbieta Żądzińska

The 5th International Anthropological Congress of Ales Hrdlicka
„Quo vadis homo ...societas humana ?“

On September 2 – 5, 2009 already 5th International Anthropological Congress of Dr. Ales Hrdlicka was held in Prague and Humpolec under the heading „Quo vadis homo ... societas humana?“ (Where are you treading, man ... mankind?). The Congress was held at the occasion of 140th anniversary of Dr. Ales Hrdlicka´s birth, native of Humpolec town. Scientific discussions were arranged in Prague whilst Humpolec was hosting the “Memorial of Dr. Ales Hrdlicka”. The main organizers of the Congress were as follows: the Czech Anthropological Society; Humpolec City; the Department of the Anthropology and Man´s Genetics, the Department of Demography and Geo-demography (both of the Charles University´s Faculty of Sciences in Prague); the National Museum in Prague; the Czech Demographic Society. The Congress was organized under the auspices of Dr. Premysl Sobotka, Chairman of the Czech Republic´s Parliament, Dr. Pavel Bem, Lord Mayor of the Prague Capital, Dr. Jiri Behounek, Sheriff of the Vysocina Region, Mr. Pavel Spidla, the European Commissioner for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities and Prof. Dr. Vaclav Hampl, Ph. D., Lord Chancellor of the Charles University in Prague and Prof. Dr. Bohuslav Gas, Ph. D., Dean of the Faculty of Sciences of the Charles University.

The Congress was ceremonially opened in the historical Charles University Vice-Chancellor´s Office on Wednesday September 2nd on afternoon, with the presence of above stated patrons. The opening speech was delivered by Assoc. Prof. Pavel Blaha, Ph. D., the President of the organizational committee of the Congress, followed by speeches of above named officials. After that the members of the European Anthropological Association´s Council, being in session in Prague within the framework of the Congress, as well as invited speakers, selected world-wide acknowledged anthropologists and Humpolec City representatives were accepted by the Prague´s Lord Mayor in Brozik Hall of the Old Town City-Hall.

On Thursday and Friday mornings (September 3 – 4) the plenary lectures were held in the Anatomical Institute of the 1st Medical Faculty of the Charles University delivered by significant researchers in the area of anthropology, genetics, demography and ethology (list of presenters in alphabetical order as follows: Beets G., The Netherlands; Bogin B. A., United Kingdom; Frayer D. W., the USA; Mortier G., Belgium; Said G. Z., Egypt). Further discussions were held in ten sections in the Faculty of Sciences of the Charles University and in the National Museum. Besides speeches there were also posters presented. Two plenary sessions (Bailey M. of the USA and Perrett D. from Scotland) could be heard in ethological section.

Similarly as during previous Hrdlicka's congresses the same symposium was held entitled: „The 11th Prague – Sydney – Lublin Symposium” that was organized by the Society for the Fibrous Connective Tissues of the J. E. Purkyne's Czech Medical Society, by the Orthopaedic-Prothetic Society of the J. E. Purkyne's Czech Medical Society and by the Ambulatory Centre for Locomotive Organs Defects, Ltd. The core topic of the symposium was orthopaedic anthropology. During the Symposium there were totally 23 professional papers delivered and 2 posters were presented.

Symposium was attended by 46 participants, experts in following branches: orthopaedics, anthropology, paediatrics, osteology, genetics, biochemistry, orthopaedic orthotist, radiology, rehabilitation etc.

On Friday September 4th participants were transported to Humpolec, where the Memorial of Dr. Ales Hrdlicka was held. For this occasion the participants could listen to two plenary lectures (E. Strouhal, Czech Republic and D. Ubelaker, the USA). Traditional part of the Memorial's programme was conferring of Dr. Ales Hrdlicka's commemorative medals. There were four foreign and two Czech nominated researchers who have been awarded by this medal based on the proposal of the Main Committee of the Czech Anthropological Society. As an analogy to honorary citizenship, Humpolec City awarded the medal to three significant Humpolec natives. The programme of Humpolec Memorial was livened up by a solo of a classic guitar and singers' choir performance. The social part of the programme offered to participants also sightseeing walk through the historical city places of interest including Dr. Ales Hrdlicka's Museum. The Memorial was completed by an early evening party followed by return to Prague, where on Sunday morning the discussions continued in sections. The Congress was closed on 5th September at noon.

Altogether there were 11 plenary lectures delivered during the Congress, 103 papers could be heard in sections and 58 posters were presented. The Congress was attended by more than 350 participants from 28 countries of all five continents; more than 85 of them were students.

The Congress was successful both from the scientific, as well as from the social point of view. This can be proved by a number of positive reactions, mainly from abroad and also by the patrons. Further it can be proved also by the fact that we have been asked – unofficially up to now – by the representatives of the European Anthropological Association and by representatives of the Prague Capital to organize the next so called “Summer Anthropological School” because it is a matter of interest for a lot of students.

Pavel Blaha

Sprawozdanie z V Międzynarodowego Kongresu imienia Aleša Hrdličky

Praga 2009

W bieżącym roku w dniach 2-5 września odbył się w Pradze V Międzynarodowy Kongres imienia Aleša Hrdličky. Kongresy Antropologiczne w Pradze organizowane są cyklicznie, raz na 10 lat, a pierwszy z nich miał miejsce w roku 1969 w setną rocznicę urodzin profesora Hrdličky.

Tematyka tegorocznego kongresu obejmowała różnorodne aspekty antropologii biologicznej oraz kulturowej. Obrady odbywały się w 13 sesjach:

- Biologia populacji pradziejowych, ewolucja i osteologia
- Paleopatologia
- Zdrowie i choroby w okresie Neolitu
- Antropologia sądowa
- Antropologia kliniczna
- Antropologia w naukach o sporcie
- Poza werbalne aspekty doboru partnerskiego
- Rozwój biologiczny człowieka
- Biospołeczne uwarunkowania przemian w populacjach
- Wymieralność, zachorowalność oraz promocja zdrowia
- Badania nad otyłością
- Etniczne i demograficzne zróżnicowanie Eurazji
- Antropologia społeczna i kulturowa

W kongresie wzięło udział ponad 220 naukowców z całego świata, w tym 30 osobowa grupa antropologów z Polski, reprezentująca ośrodki naukowe w Krakowie, Opolu, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie i Wrocławiu. Każda z sesji miała bardzo bogaty program. Niestety równolegle odbywały się obrady w czterech sesjach, w dwóch znacznie od siebie oddalonych budynkach. Również postery były wywieszane w różnych budynkach, co znacznie ograniczało możliwości oglądnięcia wszystkich prac. Z innymi sesjami nie kolidowały tylko sesje plenarne, od których każdego dnia rozpoczynały się obrady. Zaproszeni referenci wygłosili następujące wykłady: J. Michael Bailey (USA) "Sexual orientation: expression, development, and causation"; Gijs Beets (Holandia) "A contemporary issue of demography: the rising age at first birth (pros and cons)"; Barry A. Bogin (Wielka Brytania) "The aging of humanity: an evolutionary life history perspective"; David W. Frayer (USA) "Giving a voice to the Neandertals: language, ritual and symbolic behavior"; John Komlos (Niemcy) "A history of human height from the 17th to the 21st century"; Geert R. Mortier (Belgia) "Genes involved in human growth and skeletal dysplasias"; David Perrett (Wielka Brytania) "The human face as a guide to mate choice"; Eugen Strouhal (Czechy)

“History and palaeopathology of tumours”; Doug Ubelaker (USA) “Advances in forensic anthropology anchored in the contributions of Aleš Hrdlička”; Napoleon Wolanski (Polska) “Contemporary problems of human ecology and auxology”; Galal Zaki Said (Egipt) “Orthopedics in Ancient Egypt”.

Lista sesji oraz wykładów plenarnych ilustruje różnorodność tematyki konferencyjnej. Dodatkowo, równolegle odbywało się sympozjum ortopedyczne, w trakcie którego zostało przedstawionych wiele ciekawych prac. Zorganizowane zostały także warsztaty związane tematycznie z sesją Poza werbalne aspekty doboru partnerskiego.

W jednym z dni uczestnicy konferencji udali się do Humpolca, rodzinnego miasta Aleša Hrdličky. Program obejmował zwiedzanie Muzeum Człowieka oraz udział w uroczystej sesji w trakcie której zostały wręczone medale imienia Hrdličky. Nagrody te są przyznawane przez władze miasta Humpolec wybitnym mieszkańcom tego miasta oraz wybitnym antropologom.

Miło mi donieść, że wśród tegorocznych laureatów znaleźli się naukowcy z Polski – prof. dr hab. Zofia Ignasiak oraz prof. dr hab. Marek Grzybiak.

Organizatorzy konferencji zadbali nie tylko o bogaty program naukowy, ale również o atrakcyjny program towarzyski. Wśród propozycji na czas wolny od obrad znalazły się: zwiedzanie wraz z przewodnikiem zabytkowych dzielnic Pragi, Ratusza, browarów w Pradze i w Humpolcu, wizyta w ZOO, zwiedzanie Muzeum Narodowego, koncert muzyki organowej, nocny rejs po Wełtawie oraz liczne nieformalne spotkania z dyskusjami na tematy ważne dla antropologów.

Iwona Wronka

**Pani prof. dr hab. Zofii Ignasiak
i Panu prof. dr hab. Markowi Grzybiakowi
gratulujemy zaszczytnego wyróżnienia medalem im. Aleša Hrdličky.**

Koleżanki i Koledzy z PTA

International conference „The physiology of human development”

W dniach 22 – 24 czerwca 2009 roku w hotelu „President” w Moskwie odbywała się, zorganizowana z wielkim rozmachem, międzynarodowa konferencja na temat „Fizjologii rozwoju człowieka”. Zorganizowano ją z okazji 65-lecia powstania Instytutu Fizjologii Wzrastania Rosyjskiej Akademii Oświaty. Drugim organizatorem konferencji było Centrum Rozwoju Interpersonalnych Komunikacji. Konferencję zainaugurowały dwa wykłady plenarne: „Psychophysiology of Brain Plasticity, Learning Abilities, Learning Disabilities and ADHD” wygłoszony przez C. A. Mangina (Montreal, Kanada) oraz „Brain functional development, cognitive activity and education in preschool and primary schoolchildren” przedstawiony przez M. M. Bezrukikh (Moskwa, Rosja). W popołudniowej sesji plenarnej wystąpili: V. D. Sonkin (Moskwa, Rosja) – „On the way to physiological theory of ontogenesis”, A. P. Anokhin (St. Louis, USA) – „Genetics and development of frontal brain function in adolescence: implications for self-regulation of behavior”, Y. I. Alexandrov (Moskwa, Rosja) – „Systemic structure of memory manifests history of its formation” oraz M. Hermanussen (Kiel, Niemcy), C. Assman (Kiel, Niemcy), J. Tutkuvienė (Wilno, Litwa) i E. Godina (Moskwa, Rosja) – „WHO versus regional growth standards?”.

Od drugiego dnia obrad wyniki badań przedstawiano w czterech równoległe odbywających się sesjach: 1. Inter-individual differences and age-related trends in cognitive development (21 referatów); 2. Developmental physiology of neuroendocrine system (15 wystąpień); 3. Development of visceral systems (16 referatów) oraz 4. Physical and motor development in children and adolescents (15 doniesień, w tym 8 gości zagranicznych).

Na sesję plakatową zgłoszono łącznie 162 postery (przedstawiono około 90% zgłoszonych). W trzecim dniu obrad odbyły się także dwa sympozja: 1. Learning difficulties in children. Diagnosis, remediation, help. i 2. Biomedical and psychophysiological problems of child and youngster sports. W konferencji uczestniczyło wielu Rosjan z ośrodków z którymi współpracuje Instytut oraz liczni goście zagraniczni ze wszystkich kontynentów.

Już same tytuły poszczególnych sesji obrazują, jak szeroki był zakres prezentowanych prac. A było to możliwe, gdyż prezentujący doniesienia reprezentowali różne dziedziny nauki (antropolodzy, lekarze, psychologowie, fizjologowie, pedagodzy).

Jedną z liczniejszych grup naukowców zagranicznych byli Polacy. Z referatami na obradach sekcji czwartej wystąpili: profesor Napoleon Wolański z Warszawy – przedstawił referat na temat: „Dziecko rośnie nocą, podczas wypoczynku czy jest to rezultat aktywności fizycznej?”, oraz dr M. Markowska z Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach – „Zmiany w rozwoju niektórych cech morfologicznych dzieci i młodzieży w zależności od wybranych czynników socjalno-ekonomicznych”, a profesor G. Nowak-Starz – „Zmiany w niektórych cech morfologicznych w zależności od wybranych

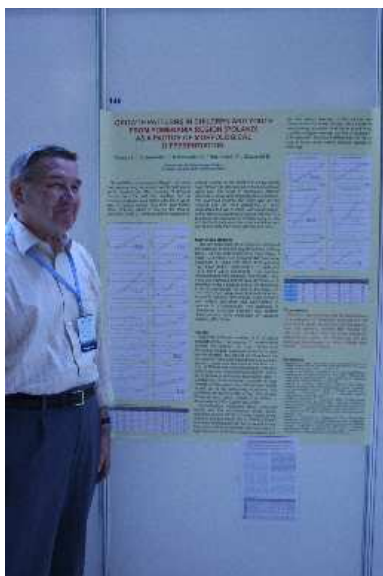
czynników paragenetycznych". W sesji plakatowej Polacy zaprezentowali 12 plakatów. Osiem prac przygotował zespół pod kierunkiem profesor Grażyny Nowak-Starz z Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach, dwa plakaty pokazali naukowcy z Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie – Instytut Fizjologii Człowieka oraz dwa nasza ekipa z NZOZ „Twój Lekarz” w Chełmnie i z Akademii Pomorskiej w Słupsku. Na sympozjum poświęconym badaniom dzieci mającymi trudności w nauce miała wystąpienie prof. G. Nowak-Starz z Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach, a na sympozjum o biomedycznych i psychofizjologicznych problemach sportu dzieci i młodzieży wypowiadał się V. I. Liach z AWF w Krakowie.

Zaprezentowane przez nas prace dotyczyły zmian w rozwoju fizycznym dzieci i młodzieży zamieszkujących na Pomorzu. Praca pod tytułem „Growth patterns in children and youth from Pomerania region (Poland) as a factor of morphological differentiation”, której autorami byli Cymek L., Rożnowski J., Rożnowska K., Rożnowski F. i Zaworski B. ukazała zmiany w rozwoju fizycznym dzieci i młodzieży zamieszkujących na Pomorzu, a będących potomkami tych którzy w wyniku działań wojennych przenieśli się na Pomorze z terenów wschodnich II Rzeczypospolitej, jakie dokonały się na przestrzeni trzech dekad (w latach siedemdziesiątych, osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku). Druga praca pt. „Energy homeostasis disorders in children from Pomerania region (Poland) in the light of secular trends and social factors” została przygotowana przez Rożnowskiego J., Cymek L. oraz Rożnowską K. Analizowano w niej wskaźnik masy ciała BMI w grupie dzieci wiejskich z terenu Pomorza i co wydaje się być interesujące nie zaobserwowano statystycznie istotnych różnic na przestrzeni ostatnich trzydziestu lat, natomiast oceniając stopień odżywienia zgodnie z kryterium zaproponowanym przez Cole'a zanotowano spadek ilości dzieci prawidłowo odżywionych kosztem wzrostu odsetka dzieci niedożywionych oraz w mniejszym stopniu z nadwagą i otyłością. Natomiast wpływ takich czynników socjoekonomicznych, jak wykształcenie rodziców, czy ilość osób na izbę na kształtowanie się wartości BMI był sporadyczny i rozkładał się nierównomiernie w różnych grupach wieku i płci.

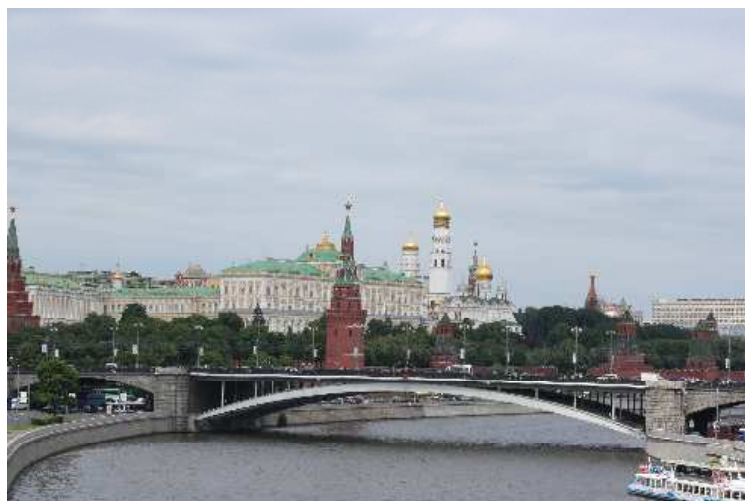
Zespół chełmińsko-słupski przybył do Moskwy na trzy dni przed rozpoczęciem konferencji. Niestety Moskwa przywitała nas deszczem, ale mimo to zaraz po zakwaterowaniu się, w dość odległym od centrum miasta, ale godnym polecenia hotelu, wyruszyliśmy na zwiedzanie stolicy Rosji. Doskonałym środkiem transportu było moskiewskie metro, które samo w sobie dla wielu obcokrajowców stanowiło konieczny do zwiedzenia punkt wycieczki. Ciekawy wystrój niektórych stacji jest codziennie zapisywany na setkach zdjęć turystów z całego świata. W porównaniu do lat osiemdziesiątych XX wieku, centrum miasta stało się bardziej reprezentacyjne. Odnowiono wiele obiektów historycznych, a pokryte złotem kopuły starych cerkwi nabrały nowego blasku. Odbudowano i odrestaurowano wiele zespołów świątynnych oraz udostępniono je zwiedzającym. Nocny spacer po centrum Moskwy

pozostanie na długo w naszej pamięci. Moskwa jest niestety bardzo drogim miastem, ale skoro mieszka tam tak wielu milionerów, to i ceny muszą być odpowiednio wysokie. Już na lotnisku udało się nam nabyć płyty ze znanymi, ale i nowymi, dotychczas nie publikowanymi nagraniami Bułata Okudźawy, które do dziś przypominają nam miłe chwile spędzone w rosyjskiej stolicy.

Jarosław Roźnowski

Dr Franciszek Roźnowski podczas prezentacji swojego plakatu

Widok Moskwy ze złocnymi kopułami cerkwi na tle błękitnego nieba

V Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Auksologia a promocja zdrowia”

25-26 czerwca 2009 roku Wólka Milanowska k/Kielc

Auksologia skupiająca specjalistów zainteresowanych wieloaspektowością rozwoju człowieka i jego zdrowia, wyrasta na coraz bardziej znaczącą dziedziną nauki. Jej zakres nie tylko obejmuje badania uwarunkowań rozwoju, funkcjonowania i zdrowia człowieka, ale coraz częściej na jej kanwie proponowane są konkretne rozwiązania współczesnych problemów z zakresu pedagogiki, edukacji i polityki zdrowotnej. Stąd tak ważne stają się cykliczne spotkania, na których specjaliści z różnych ośrodków i kierunków, skupieni wokół problematyki auksologicznej, mogą przedstawić najnowsze wyniki swoich badań i podzielić się uwagami metodologicznymi, czy wskazywać na nowe możliwości diagnostyczne i terapeutyczne.

Takie spotkanie, co należy podkreślić, już po raz piąty, odbyło się w dniach 25-26 czerwca 2009 roku w Wólce Milanowskiej k/Kielc. Jest to miejsce szczególne, leżące u podnóża Gór Świętokrzyskich, nieopodal Nowej Słupi, gdzie królewicz Emeryk, zamieniony kamienny posąg Pielgrzyma, wędruje na Święty Krzyż by odkupić swe winy. Bogate historią i pięknem przyrody otoczenie motywowało, co sami uczestnicy wskazywali, do podejmowania owocnych dyskusji i merytorycznych analiz podczas tegorocznej V Międzynarodowej Konferencji „Auksologia a promocja zdrowia”.

Organizatorami konferencji, podobnie jak poprzednich, był Zakład Auksologii Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz Oddział Świętokrzyski Polskiego Towarzystwa Antropologicznego. Wzięło w niej udział wielu wybitnych profesorów i doktorów, ale również młodych adeptów tej dziedziny z wiodących uczelni w kraju (UAM w Poznaniu, USz i PAM w Szczecinie, Uniwersytet Opolski, UJK w Kielcach, UJ w Krakowie, AM we Wrocławiu, AP w Słupsku, czy akademie wychowania fizycznego w Krakowie, Warszawie, Gdańsku, Katowicach), ale i zagranicznych ośrodków akademickich - z Ołomuńca, Pragi i Ostrawy. Niestety, z różnych powodów nie mogli skorzystać z zaproszenia na konferencję przedstawiciele uniwersytetów w Moskwie, Mińsku i Bańskiej Bystrzycy.

Otwarcia konferencji dokonał prof. dr hab. Andrzej Jopkiewicz, a następnie przywitał przybyłych gości w imieniu władz Województwa Świętokrzyskiego Marek Gos – Wicemarszałek Samorządu Województwa Świętokrzyskiego. W części oficjalnej zabrała głos również Pani prof. dr hab. Maria Kaczmarek jako Prezes Polskiego Towarzystwa Antropologicznego oraz w imieniu władz uczelni Pani prof. Małgorzata Bielecka – prodziekan Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego UJK w Kielcach.

W sesji plenarnej zaplanowano trzy referaty będące wprowadzeniem do problematyki obrad konferencji, a mianowicie:

- prof. dr hab. Maria Kaczmarek – „Czy status społeczny jest czynnikiem różnicującym historię okresu rozrodczego polskich kobiet?”
- prof. dr hab. Andrzej Malinowski – „Refleksje na temat stanu biologicznego i ontogenezy Polaków w perspektywie historycznej i środowiskowej”.
- dr hab. prof. USz Ewa Szczepanowska – „Starzenie się a jakość życia w dobie rozwoju Internetu”.

Autorzy wygłoszonych referatów podkreślali szeroki zakres badań auksologicznych w całym rozwoju ontogenetycznym człowieka, także w okresie dorosłości, czy starości. Ze względu na przemiany demograficzne społeczeństw Europy w tym także Polski, od wielu już lat w ramach auksologii podejmowane są zagadnienia jakości życia i aktywizacji osób starszych. Stąd zrozumiałe wydaje się, że dwa referaty w sesji plenarnej odnosiły się do tej problematyki.

Pozostałe wystąpienia prezentowane były w trzech sesjach. W pierwszej pt. „Rozwój i zdrowie dziecka w oczach pediatry i antropologa”, której przewodniczyli prof. Andrzej Malinowski, prof. Bohdan Gworys i prof. Pavel Blaha, wygłoszono 15 komunikatów i doniesień. Analizowano w nich rozwój fizyczny dzieci i młodzieży w odniesieniu do zmian międzypokoleniowych, stanu około urodzeniowego, występowania problemu nadwagi i otyłości, dymorfizmu płciowego, a także dynamiki określonej na podstawie badań semilongitudinalnych.

W drugiej sesji zatytułowanej „Znaczenie aktywności ruchowej w rozwoju fizycznym człowieka”, pod przewodnictwem prof. Ewy Szczepanowskiej, zaprezentowano 11 wystąpień. Dotyczyły one związków aktywności fizycznej ze zdrowiem, poziomem otluszczenia, dystrybucją tkanki tłuszczowej, gęstością kości, czy dojrzałością szkolną uczniów; uwarunkowań sprawności motorycznej dzieci 6-letnich; ponadto kondycji fizycznej i stylu życia gimnazjalistów.

Trzecią sesję pt. „Biologiczne i psychospołeczne aspekty starzenia się” poprowadziła prof. Maria Kaczmarek. Przedstawiono w niej siedem doniesień rozpatrujących przyczyny zgonów kobiet i mężczyzn na przykładzie powiatu gnieźnieńskiego, kondycję fizyczną osób starszych z regionu Ołomuńca; problem otyłości u kobiet z chorobami tarczycy, wpływ aktywności ruchowej kobiet po 50. roku życia na mineralną gęstość kości; przejawy dymorfizmu płciowego cech somatycznych u osób dorosłych; zróżnicowanie morfologiczne wśród ludności Orawy, czy kulturę fizyczną słuchaczy UTW.

W podsumowaniu konferencji podkreślano szeroki zakres działań jakie dotychczas podjęto w celu poprawy stanu zdrowia, ale także wskazano na te najistotniejsze. Przede wszystkim podkreślono: Znaczenie aktywności fizycznej jako ważnego elementu stylu życia człowieka, poprawiającego jego jakość; Konieczność podjęcia działań edukacyjnych, profilaktycznych

oraz propagowanie zdrowego stylu życia w celu zmniejszenia śmiertelności z powodu chorób cywilizacyjnych.

Tradycją kieleckich spotkań jest prowadzenie dociekliwych dyskusji w trakcie sesji, ale także naturalność ich przenoszenia do kularów i na wieczorne spotkania. Niewielki ośrodek, w którym zakwaterowani są uczestnicy i toczą się obrady, umożliwia stworzenie niepowtarzalnego klimatu serdecznej i przyjacielskiej, ale i zarazem merytorycznej konferencji. Wieczorne spotkania przy muzyce i ciekawe wycieczki po regionie sprzyjają integracji środowiska auksologów i antropologów. Większość uczestników tych spotkań przyjechało do Wólki Milanowskiej już kolejny raz i wyrazili chęć wzięcia udziału w następnej konferencji.

Łącząc podziękowania dla wszystkich uczestników, chcemy życzyć wszystkim Państwu zdrowych i radosnych Świąt Bożego Narodzenia oraz owocnej i satysfakcjonującej pracy w Nowy Roku.

**Andrzej Jopkiewicz
Agnieszka Przychodni**

**Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji Naukowej
„Physical Education and Sport in Research” oraz “Aging and Physical Activity”
Rydzyna, 10-12 września 2009 r.**

W dniach 10-12 września 2009 r. odbyła się w Rydzynie k. Leszna Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Physical Education and Sport in Research” oraz „Aging and Physical Activity” („Wychowanie Fizyczne i Sport w Badaniach Naukowych” oraz „Starzenie się a Aktywność Fizyczna”). Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego był prof. dr hab. Wiesław Osiński, a Sekretarzem Konferencji dr hab. prof. nadzw. Robert Szeklicki. Organizatorami tego międzynarodowego spotkania były Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie, Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu oraz International Association of Sport Kinetics.

W Konferencji wzięło udział 140 naukowców z Iraku, Iranu, Japonii, Korei Południowej, Stanów Zjednoczonych oraz z 13 krajów europejskich. Wśród specjalnie zaproszonych wykładowców znajdowali się najwybitniejsi, w skali międzynarodowej, uczeni. Całość obrad była prowadzona wyłącznie w języku angielskim.

Naukowy program Konferencji zawierał 3 sesje plenarne z 6 wystąpieniami, 9 sesji z 52 prelekcjami oraz 2 sesje plakatowe ze 114 prezentacjami. Podczas sesji plenarnych przedstawiono następujące wykłady: 1) Robert M. Malina (USA) “Physical activity in childhood and adolescence: implications for adult health outcomes” (Aktywność fizyczna w dzieciństwie i wieku dojrzewania: konsekwencje dla zdrowia osób dorosłych), 2) Josef Wiemeyer (Niemcy) “Serious games in prevention and rehabilitation” (Gry komputerowe w profilaktyce i rehabilitacji), 3) Włodzimierz Starosta (Polska) “Muscle relaxation ability in physical education and sport” (Umiejętność relaksacji mięśnia w wychowaniu fizycznym i sporcie), 4) Peter O'Donoghue (Wielka Brytania) “Relative age in elite junior tennis” (Względność wskaźnika wieku wśród najlepszych tenisistów w wieku juniorskim), 5) Anita Hökelmann, Peter Blaser, Andre Müller (Niemcy) “Senior fitness through music and dance - a study about cognitive and balance abilities” (Wpływ muzyki i tańca na sprawność fizyczną osób w wieku starszym – badania nad możliwościami poznawczymi i poziomem równowagi), 6) Wojtek Chodzko-Zajko, Andiara Schwingel (USA) “International strategies for the promotion of physical activity and high quality of life in older adults” (Międzynarodowe strategie na rzecz wspierania aktywności fizycznej i jakości życia osób w wieku starszym).

Program naukowy konferencji dopełniła możliwość zwiedzania zamku w Rydzynie oraz udział w pokazie sportów tradycyjnych. Liczne spotkania dały możliwość nawiązania kontaktów naukowych.

Efektom konferencji było przyjęcie Uchwały, w której podjęto najważniejsze problemy stojące przed społecznościami lokalnymi i rządami różnych krajów, dotyczące współczesnego wychowania fizycznego, sportu, rekreacji oraz wspierania aktywności fizycznej osób w wieku starszym. Tekst Uchwały jest dostępny w języku polskim oraz w języku angielskim na stronie <http://www.rydzyna2009.pwsz.edu.pl/>

Adam Kantanista

***Uchwała
Międzynarodowej Konferencji Naukowej:***

- **Wychowanie Fizyczne i Sport w Badaniach Naukowych**
  - **Starzenie się a Aktywność Fizyczna**

Rydzyna, Polska, 10-12 wrzesień 2009

W zorganizowanej w dniach 10-12 września w Rydzynie, koło Leszna konferencji naukowej, wzięło udział ponad 140 uczestników z 18 krajów. Uczestnicy konferencji przyjęli niniejszą Uchwałę z głębokim przekonaniem, że wychowanie fizyczne i sport stanowią ważną część tradycji i dziedzictwa kulturowego każdego kraju. Medycznym, ekonomicznym i społecznym wyzwaniem lat ostatnich oraz nadchodzącej przyszłości są również potrzeby związane z promocją i tworzeniem warunków do podejmowania aktywności fizycznej przez osoby w wieku starszym i podeszłym. Ludzie nie tylko chcą żyć dłużej, ale również chcą utrzymać niezależność i wysoką jakość życia.

Mimo uznania przez UNESCO, już wiele lat temu (1978 rok), wychowania fizycznego za podstawowe prawo człowieka w niektórych krajach systematycznie zmniejsza się jego rola w szkolnych programach. Z niepokojem odnotowujemy fakt, że proponuje się niekiedy nawet usunięcie lub znaczne zredukowanie liczby godzin z wychowania fizycznego. Niska jest też ranga zawodu nauczyciela wychowania fizycznego oraz brakuje obiektów i sprzętu sportowego. Powszechnie – w tym i w Polsce – słaba jest świadomość roli wychowania fizycznego dla rozwoju fizycznego, emocjonalnego, społecznego oraz poznawczego dzieci i młodzieży. Jak dowodzą badania naukowe uczestnictwo w aktywności fizycznej jest też silnie skorelowane z innymi elementami zdrowego stylu życia dzieci i młodzieży.

Zjawiska niepokojące dostrzega się w funkcjonowaniu sportu wyczynowego. Sport w swojej humanistycznej doktrynie opiera się na szlachetnych wartościach – równej, uczciwej i sprawiedliwej rywalizacji, poszanowania dla praw człowieka, pokojowej współpracy między ludźmi różnych krajów, ras i religii. Obecnie zbyt często w sporcie dostrzega się zjawiska

łamania tradycyjnych wartości moralnych, reżyserii zwycięstw i porażek, korzystania ze środków niedozwolonych, szowinizmu tłumów, braku troski o zdrowie, przyzwolenia dla brutalności, itd. Wierzymy, że sport może i powinien pielęgnować najwyższe wartości moralne oraz być szkołą dobrego obyczaju i poszanowania dla drugiego człowieka.

Dramatycznie narastają w świecie choroby, których bezpośrednią przyczyną jest sedenteria trybu życia. Wiele badań naukowych wskazuje na znaczenie, jakie odgrywa aktywność fizyczna w prewencji chorób i zachowaniu funkcjonalnej niezależności. Istnieją dowody, że regularna aktywność fizyczna może przyczyniać się do wydłużenia długości życia. Tymczasem fizyczna nieaktywność i sedenteryjny tryb życia znajdują swoje konsekwencje w dramatycznym wzroście liczby osób z nadwagą oraz otyłych. Aktywność fizyczna jest związana z redukcją chorób serca, otyłości, nadciśnienia, cukrzycy, osteoporozy, depresji, upadków i różnych kontuzji. Aktywność fizyczna poprawia siłę mięśniową i wytrzymałość, co ma wyjątkowe znaczenie dla osób starszych, u których ograniczenia w wykonywaniu codziennych czynności wynikają ze spadku poziomu sprawności fizycznej. Dodatkowo, aktywność fizyczna wpływa na liczne czynniki determinujące jakość życia, takie jak funkcje poznawcze i emocjonalne, zadowolenie z życia i uczucie dobrostanu, funkcje seksualne, funkcje społeczne, rekreację i status ekonomiczny.

Zwiększona aktywność fizyczna osób starszych wiąże się za znacznymi korzyściami społecznymi. Osoby starsze wnoszą w efekcie o wiele więcej do społeczeństwa. Aktywny fizycznie styl życia pomaga im w utrzymaniu niezależności i zwiększa możliwość uczestnictwa w pracy i życiu społecznym. Promowanie zdrowego i aktywnego stylu życia umożliwi społeczeństwu w większym zakresie korzystanie z bogactwa doświadczenia i wiedzy posiadanej przez seniorów.

WNIOSKI I ZALECENIA

1. Wychowanie fizyczne stanowi podstawowe prawo człowieka. Winno być prowadzone z uwzględnieniem potrzeb, i możliwie zainteresowań, wszystkich dzieci. Przyjmować się winno za cel główny przygotowanie wszystkich dzieci do aktywności fizycznej, zdrowego stylu życia, jak i do rozwoju umiejętności ruchowych również w wieku dojrzałym i starszym.
2. Jakość wychowania fizycznego zależy w pierwszej kolejności od poziomu kwalifikacji oraz wiedzy, umiejętności i zdolności nauczycieli wychowania fizycznego. Szczególną uwagę należy położyć na przygotowanie nauczycieli prowadzących zajęcia ruchowe z dziećmi w pierwszych klasach szkół podstawowych.
3. Konieczne jest zagwarantowanie stosownego miejsca dla wychowania fizycznego w programach szkolnych oraz zapewnienie dzieciom i młodzieży szerszego dostępu do sprzętu i obiektów sportowych poza szkołą. W ten sposób rządy i społeczności lokalne winny ukazać swoje zrozumienie dla potrzeby troski o sferę sprawności, kondycji fizycznej i zdrowia oraz

podkreślić wychowawczą rolę uczestnictwa w aktywności fizycznej w samej szkole, jak i poza szkołą.

4. Rozwój współczesnego wyczynu sportowego, intensywny trening i presja związana z oczekiwaniem podnoszenia na coraz wyższy poziom wyników sportowych wymagają stałego korzystania ze współczesnych zdobyczy nauk społecznych oraz biologiczno-medycznych, w celu przede wszystkim podniesienia poziomu opieki sportowo-lekarskiej oraz zabezpieczenia fizycznego, psychicznego, społecznego i duchowego zdrowia sportowca.
5. Popularność sportu winna być wykorzystywana dla kształtowania wzorców pożądaných zachowań społecznych oraz ukazywania rzeczywistych autorytetów i wartości moralnych. Należy podjąć największe wysiłki celem eliminowania ze sportu wyczynowego takich zjawisk, jak: korzystanie ze środków zabronionych, nieprzestrzeganie zasad fair play, obniżanie wartości integracyjnej, estetycznej i duchowej widowiska sportowego. Sport zdehumanizowany osłabia jego moralną i społeczną siłę oddziaływania.
6. Rządy i władze lokalne winny wspierać edukację zdrowotną, akcentując w niej istotną rolę aktywności fizycznej w utrzymaniu zdrowia, kondycji fizycznej i w poprawie jakości życia w każdym wieku. Mają one też odpowiedzialność za tworzenie warunków ułatwiających uczestnictwo oraz bezpośrednio za poziom aktywności, zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i wśród osób dorosłych oraz w wieku starszym.
7. Uniwersytety i inne uczelnie wyższe powinny w edukacji studentów zwrócić większą uwagę na znaczenie aktywności fizycznej dla osób starszych. Należy też położyć nacisk na przygotowanie przyszłych badaczy i pracowników opieki zdrowotnej na podejmowanie problemów zaspokajania potrzeb aktywności fizycznej ludzi w starszym wieku.

XII Warsztaty Antropologiczne im. Profesora Janusza Charzewskiego

„Współczesna antropologia fizyczna. Biodemografia i genetyka populacyjna w badaniach antropologicznych”

Dnia 20 listopada 2009 roku w Instytucie Antropologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyły się XII Warsztaty Antropologiczne im. Profesora Janusza Charzewskiego pt. „Współczesna antropologia fizyczna. Biodemografia i genetyka populacyjna w badaniach antropologicznych”. Organizatorami spotkania byli: Komitet Antropologii Polskiej Akademii Nauk oraz, po raz drugi, wspomniany już Instytut Antropologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Uczestników spotkania zaznajomiono z metodyką badań demograficznych i metodyką badań genetyki populacyjnej oraz możliwościami aplikacji metod biologii molekularnej w badaniach współczesnych i pradziejowych populacji ludzkich. Jako zaproszeni referenci wystąpili: prof. dr hab. Henryk Witas Kierownik Zakładu Biologii Molekularnej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi oraz prof. dr hab. Alicja Budnik (współautorka) referatu przygotowanego z prof. dr hab. Maciejem Hennebergiem z Uniwersytetu Adelaida (Australia). W dalszych wystąpieniach zaprezentowano zagadnienia związane z metodyką wykorzystania ksiąg metrykalnych jako źródła informacji w badaniach populacji historycznych, problem nadumieralności mężczyzn na wsi i w mieście oraz zmiany struktury biodemograficznej populacji a sposobność do działania doboru naturalnego (G. Liczbińska UAM Poznań, H. Kołodziej ZA PAN Wrocław, O. Nowak i J. Piontek UAM Poznań).

W Warsztatach wzięło udział 70 osób z ośrodków akademickich Krakowa, Wrocławia, Torunia, Szczecina, Łodzi, Warszawy, Bydgoszczy, Gdańska i Poznania. W spotkaniu uczestniczyła również liczna grupa studentów i doktorantów biologii. Zaprezentowana metodyka badań biodemografii i genetyki populacyjnej spotkała się z dużym zainteresowaniem uczestników, co znalazło swoje odzwierciedlenie w dyskusji generalnej.

Blandyna Jerszyńska

Sprawozdanie z konferencji

16 światowy kongres Międzynarodowej Unii Nauk Antropologicznych i Etnologicznych, zgromadził w dniach 27 - 31 lipca blisko 5 tysięcy uczestników z całego świata. Obrady odbywały się w pełnym zieleni i kolorowych kwiatów miasteczku uniwersyteckim Yunnan University, w Kunming, stolicy prowincji Yunnan. Po uroczystej inauguracji konferencji i oficjalnym jej otwarciu przez Prezydenta Komitetu Organizacyjnego, Pana Yang Chuantang, vice ministra State Ethnic Affairs Commission (SEAC), rozpoczęły się obrady w 33 sesjach tematycznych. Sesje, przygotowane przez 22 komisje działające w ramach IUAES, to między innymi:

Starzenie i starzy ludzie; Antropologia archeologiczna; Dzieci, młodzież i dzieciństwo; Ekologia człowieka; Zróżnicowanie etniczne w badaniach wielodyscyplinarnych; Antropologia przedsiębiorczości; Prawa człowieka; Antropologia medyczna i epidemiologia; Badania nomadów; Badania religii; Antropologia sportu; Antropologia turystyki; Antropologia miasta; Badania genderowe i badania kobiet; Antropologia językowa; Żywność i żywienie; Visual Anthropology.

Serię wykładów plenarnych otwierał wykład prof. WU Xinzhi, z Institute of Vertebrate Paleontology and Paleoanthropology, Chinese Academy of Sciences, który w wykładzie pt. *Paleoanthropology in China* przedstawił historię badań i najważniejsze osiągnięcia paleoantropologii w Chinach. Prof. Soheila Shahshahani z Shahid Beheshti University, Iran przedstawiła wykład pt. *Globalization in the Perspective of Anthropology* a prof. Petr Skalnik z Uniwersytetu w Pardubicach, Republika Czeska omówił problem rasizmu, marginalizacji i wykluczenia społecznego w wykładzie pt. *Racism and other inequalities: Anthropological perspectives on use and abuse of Power*. Wśród zaproszonych wykładowców można było wysłuchać bardzo interesującego wykładu prof. Napoleona Wolańskiego, Honorowego Przewodniczącego Komisji Ekologii Człowieka IUAES, który pod intrygującym tytułem *Quo vadis Homo sapientissime? Transdisciplinary perspectives of human ecology* nakreślił słuchaczom przyszłość człowieka w środowisku jego życia. Łącznie wygłoszono 17 wykładów plenarnych związanych z tematyką badawczą IUAES.

Niżej podpisana działa w Commission on the Anthropology of Women. W panelu pt. *Knowledge, Imagination, and Strategies for Well-Being: Gendered Obstacles and Opportunities* wygłosiła referat zamówiony: *Socioeconomic inequalities in mid-age women's health and subjective well-being in Poland*. Bardzo interesujące były inne referaty w tej sesji, jak na przykład: *Well-Being, Empowerment and Citizenship among Religious Traditionalist*

Minority Women in the Secular Liberal State przedstawiony przez Chia Longman z Gent University (Belgia), czy *Learning from Trials and Tribulations: Gendered Agency and Empowerment Opportunities in Three African Diaspora Contexts* przedstawiony przez prof. Faye V. Harrison (University of Florida, USA).

Niezwykle ciekawe były referaty dotyczące praw człowieka w Europie i w świecie, w tym prof. Władysława Czaplińskiego pt. *Minority Law and Policy of Poland*.

Niektóre referaty trudno było zrozumieć. O wiele łatwiej pozować do wspólnej fotografii po referacie.

29 lipca odbyło się zebranie członków Commission on the Anthropology of Women, uwiecznionych na poniższym zdjęciu. Na zebraniu przedstawiono wyniki wyborów do władz komisji i program działania na najbliższe pięć lat. Nową przewodniczącą komisji została prof. Subhadra Channa Mitra, antropolog z University of Delhi. Zastąpiła ona niezwykle zasłużoną dla IUAES prof. Faye V. Harrison, antropolog społeczną z African American Studies Program, University of Florida.

Organizatorzy przygotowali wiele imprez kulturalnych. Wśród nich zwiedzanie muzeum etnograficznego prowincji Yunnan i wycieczki naukowe do miejscowości, w których żyją mniejszości etniczne. Poniżej, fotografie przedstawiające ludzi Axi z grupy etnicznej Yi wykonano w wiosce Ke Yi w prowincji Mi Le, 130 km na południowy wschód of Kunming.

W sesji Visual Anthropology odbyły się seminaria połączone z projekcją 24 antropologicznych filmów z całego świata.

Przygotowano wystawy obrazujące 60 lat istnienia i działania IUAES oraz retrospektywną wystawę osiągnięć nauk antropologicznych i etnologicznych w Chinach w setną rocznicę ich powstania.

Podsumowując, należy podkreślić, że 16 światowy kongres Międzynarodowej Unii Nauk Antropologicznych i Etnologicznych w Kunming, prowincji Yunnan w ChRL, był znaczącym wydarzeniem naukowym i kulturalnym w 2009 roku.

Maria Kaczmarek

WIADOMOŚCI Z ODDZIAŁÓW

Łódź

Skład Zarządu PTA - Oddział łódzki

Przewodnicząca: dr Małgorzata Roślak (Katedra Antropologii Uniwersytet Łódzki)

Zastępca Przewodniczącej: dr hab. Elżbieta Żądzińska, prof.nadzw.UŁ (Katedra Antropologii Uniwersytet Łódzki)

Sekretarz: dr Wiesław Lorkiewicz (Katedra Antropologii Uniwersytet Łódzki)

Skarbnik: dr Iwona Rosset (Katedra Antropologii Uniwersytet Łódzki)

Aktualnie prowadzone projekty naukowo-badawcze:

Biologiczne, kulturowe i społeczne przejawy stresu środowiskowego i jego wpływ na zdrowie współczesnych łodzian - grant Prezydenta Łodzi (*kierownik: dr hab. Elżbieta Żądzińska, prof. nadzw. UŁ, wykonawcy z KA UŁ: dr Aneta Sitek i dr Beata Borowska-Strugińska, współwykonanie: Zakład Biofizyki Katedry Nauk Podstawowych i Przedklinicznych Uniwersytetu Medycznego w Łodzi*).

Kształtowanie się współczesnej populacji Europy Centralnej w świetle badań neolitycznego mtDNA - grant MNiSW nr N303335463 (*kierownik: dr Wiesław Lorkiewicz, główny wykonawca: dr hab. Elżbieta Żądzińska, prof. nadzw. UŁ i dr hab. Henryk Witas, prof. UM – Zakład Biologii Molekularnej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, dr hab. Elżbieta Haduch i dr Anita Szczepanek - Zakład Antropologii Uniwersytetu Jagiellońskiego*)

Znaczenie alleli delta F508CFTR i warunkujących tolerancję laktozy dla oceny pochodzenia rodzimych populacji neolitycznych - grant MNiSW nr N109286737 (*kierownik – dr hab. Henryk Witas prof. UM – Zakład Biologii Molekularnej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, główny wykonawca: dr hab. Elżbieta Żądzińska, prof. nadzw. UŁ*).

Najważniejsze publikacje pracowników KA UŁ i członków Łódzkiego Oddziału PTA, które ukazały się w 2009 roku:

Żądzińska E. (red.), 2009, *Dziecko łódzkie 2004. Normy rozwoju biologicznego.*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.

Antoszewski B., Żądzińska E., Foczpański J., 2009, *The metric features of teeth in female-to-male transsexuals*, *Arch. Sex. Behav.*, 38, 351-358.

Rosset I., 2009, *Rozkłady centylowe wielkości urodzeniowych noworodków łódzkich urodzonych w terminie*, *Pediatrics Polska* tom 84, nr 2, marzec-kwiecień 2009, 151-158.

Kurek M., Borowska-Strugińska B., Mazurkiewicz J., Nieczuja-Dwojackska J., Żądzińska E., 2009, *Pattern of dental caries in the historical human population of Kujawy in the Polish Lowland (north-central Poland)*, [in:] *Comparative Dental Morphology*, Koppe T., Meyer G., Alt KW (eds), *Front. Oral Biol.*, 13, 172-177.

Śmiszkiewicz-Skwarska A., 2009, *Badania antropologiczne pochówków ciałopalnych i szkieletowych z cmentarzyska ludności kultury wielbarskiej w Leśnie (stan. 2, gm. Brusy, woj. pomorskie)*, [w:] K. Walenta, *Leśno i mikroregion w okresie rzymskim*, s. 219-231.

Śmiszkiewicz-Skwarska A., 2009, *Analiza antropologiczna materiałów kremacyjnych z cmentarzyska ludności grupy wielkowiejskiej w Chojnatach, stan. 3, gm. Chojnice, Aneks 2* [w:] S. Rzepecki, K. Walenta, *Osada i cmentarzysko grupy wielkowiejskiej w Chojnatach stanowisko 3, gm. Chojnice*, s. 105-117.

Doktoraty zakończone w 2009 roku:

W dniu 22 września 2009 r. w gmachu Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr Joanny Nieczuja-Dwojackskiej (Stacjonarne Studium Doktoranckie Ekologii i Ochrony Środowiska UŁ) pt.: *Badania przekrojowe i longitudinalne procesu pierwszego ząbkowania w ocenie prawidłowości rozwoju biologicznego dzieci*. Promotorem pracy była: dr hab. Elżbieta Żądzińska, prof. nadzw. UŁ (Katedra Antropologii UŁ), recenzentami: prof. dr hab. Magdalena Wochna-Sobańska (Uniwersytet Medyczny w Łodzi) oraz dr hab. Jadwiga Grabowska (Katedra Antropologii UŁ).

Elżbieta Żądzińska

Wrocław

Skład Zarządu PTA - Oddział wrocławski

Przewodnicząca: dr Monika Krzyżanowska (Katedra Antropologii Uniwersytetu Wrocławskiego)

Vice-Przewodniczący: mgr Stanisław Gronkiewicz (Zakład Antropologii PAN)

Skarbnik: dr Monika Łopuszańska (Zakład Antropologii PAN)

Sekretarz: dr Paweł Dąbrowski (Katedra Antropologii Uniwersytetu Wrocławskiego)

Oddział liczy 35 członków.

W ostatnim czasie odbyły się 2 posiedzenia członków oddziału, podczas których przedstawiono następujące referaty:

1. 24 czerwca 2009 - studenci wyróżnieni wśród tegorocznych absolwentów biologii człowieka przedstawili wyniki swoich prac magisterskich. Wśród prezentowanych tematów były m.in.:

Powstawanie znamion zawodowych na czerwieni wargowej u osób grających na instrumentach dętych

Masywność szkieletów a występowanie guzków Schmorla i osteofitów

Wiek, płeć i miejsce zamieszkania a częstość występowania łuszczycy

Stopień asymetrii twarzy mieszkańców Yucatanu w zależności od ich stanu zdrowia, liczby rodzeństwa, kolejności urodzenia i wieku rodziców

Częstość występowania minucji na opuszkach palców rąk studentów uczelni wrocławskich

Ocena budowy i proporcji ciała osób z cukrzycą typu I

Zmiany inwolucyjne u osób o zróżnicowanej budowie ciała

2. 28 października 2009 - referat pt. *Ocena atrakcyjności piersi w zależności od strategii seksualnej oceniającego* zaprezentowała mgr Agnieszka Żelaźniewicz z Zakładu Antropologii PAN we Wrocławiu.

Udział w konferencjach:

1. Baltic Bioarchaeology Meeting, Bioarchaeology and Forensic Anthropology, 23-26.08.2009
Vilnius, Lithuania

B. Kwiatkowska, J. Szczurowski – referat „Inhabitants of medieval Wrocław (Poland)”

P. Dąbrowski, D. Nowakowski – referat „ Ultra structural image and chemical composition of hard tissues of permanent teeth affected by caries in a medieval skeletal series from Gorzów Wlkp., Poland”

2. Vth International Anthropological Congress of Aleš Hrdlička – 2nd – 5th September 2009
Praha – Humpolec:

M. Babiszewska, B. Pawłowski – poster “Does Female Attractiveness Influence Recognition Based On Face Silhouette?”

P. Dąbrowski, D. Nowakowski, I. Maciuszczak, S. Gronkiewicz – referat „Case of tumor odontoma from the collection of skulls from Uganda”

S. Kozieł, W. Kretschmer, B. Pawłowski – referat “Tattoo And Piercing As Signals Of Biological Quality”

M. Krzyżanowska – referat “Body height in relation to rural-urban migration (Poland)”

A. Tomaszewska, B. Kwiatkowska, J. Szczurowski – referat “Anatomical variations of the supraorbital foramen related to sex and side-morphometric analysis in polish population”

A. Żelaźniewicz, B. Pawłowski – referat “Sociosexual Orientation And Men's Preferences For Women's Breast Size”

3. International Scientific Conference, Physical Education and Sport in Research, Aging and Physical Activity, 10-12.09.2009 Rydzyna

M. Fortuna, J. Szczurowski, A. Konieczna – referat „Assessment of oxygen efficiency in older women and men subjected to rehabilitation training”

Wyróżnienia, odznaczenia, nagrody, referaty:

Podczas Międzynarodowej Konferencji Antropologicznej w Pradze odbyła się uroczystość wręczenia medali im. Aleša Hrdličky. Wśród wyróżnionych znalazła się Pani prof. dr hab. Zofia Ignasiak.

Polskie Stowarzyszenie Dziennikarzy Naukowych przyznało w 2009 roku dr hab. prof. nadzw. Bogusławowi Pawłowskiemu honorową nagrodę "Naukowiec przyjazny mediom". W tym roku nagrodę tę wręczono prof. Pawłowskiemu 27 września w ramach Warszawskiego Festiwalu Nauki. Podczas uroczystości wręczenia nagrody, laureat wygłosił referat pt. "*Bądźmy ludźmi i gódźmy się częściej niż inne małpy*".

24 listopada 2009 w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Wrocławskiego odbyło się sympozjum z okazji 200 rocznicy urodzin Karola Darwina i 150 rocznicy publikacji jego dzieła *The Origin of Species* pt. **Karol Darwin. Ewolucja, religia i filozofia**. Na sympozjum tym dr hab. prof. nadzw. B. Pawłowski wygłosił referat pt. *Adaptacje i ewolucyjna inercja ludzkiego umysłu*.

W dniach 20 – 28.11.2009 dr Monika Krzyżanowska przebywała na stażu naukowym w Department of Biological Anthropology University of Cambridge.

Warsztaty Antropologiczne Studenckiego Koła Naukowego „Kostka” – *Człowiekiem jestem i nic co ludzkie nie jest mi obce*”:

W dniach 4-5.12.2009 w Katedrze Antropologii UW. odbyły się warsztaty antropologiczne Studenckiego Koła Naukowego „Kostka”. W pierwszym dniu warsztatów licznie zgromadzeni uczestnicy spotkania wysłuchali 4 referatów: dr hab. prof. nadzw. Barbary Kwiatkowskiej p.t. „Średniowieczni Wrocławianie”, dr Jacka Szczurowskiego p.t. „Asymetria ciała ludzkiego”, dr Ryszarda Adamskiego p.t. „Mity i prawdy w badaniach laboratoryjnych” oraz członka Koła Naukowego Janusza Cykowskiego p.t. „Antykonceptcja”. W drugim dniu warsztatów odbyły się dwa bloki zajęć praktycznych dotyczące: podstaw antropometrii i morfologii twarzy ludzkiej. Bloki zajęciowe prowadzili członkowie SKN „Kostka” Magdalena Nowak i Bartłomiej Paleczny. Tak jak w roku ubiegłym warsztaty cieszyły się dużym zainteresowaniem studentów z wielu kierunków, a także uczniów szkół licealnych.

**Opiekun SKN „Kostka” dr J. Szczurowski
Przewodnicząca SKN „Kostka” A. Madera**

Publikacje:

Senator M., Kwiatkowska B., Gronkiewicz S., 2009. *Height of skull base as an indicator of living conditions in historical native populations from Europe, Australia and Africa*. Journal of Comparative Human Biology, 60, 535-549.

W specjalnym numerze (w całości poświęcony jest teorii ewolucji) **Kosmosu** (2009, tom 58, numer 3-4, 284-285), który ukazał się online w grudniu br. znalazły się trzy artykuły antropologów:

STRZAŁKO J. Darwin jako antropolog ewolucyjny. Problem ras ludzkich

KASZYCKA K. A. Pochodzenie i ewolucja człowieka

PAWŁOWSKI B., DANIEL D. Psychologia ewolucyjna - Nauka o adaptacjach i ewolucyjnej inercji ludzkiego umysłu

Pliki pdf dostępne są na stronie:<http://kosmos.icm.edu.pl/>

Do Oddziału Wrocławskiego PTA zapisał się nowy członek: mgr Szymon Starzonek.

Monika Krzyżanowska

Kraków

Skład Zarządu PTA - Oddział krakowski

Przewodnicząca: prof. dr hab. Elżbieta Gleń-Haduch (Uniwersytet Jagielloński)

Vice-przewodniczący: prof. dr hab. Stanisław Gołąb (Akademia Wychowania Fizycznego Kraków)

Skarbnik: dr Janusz Brudecki (Akademia Wychowania Fizycznego Kraków)

Sekretarz: dr Anita Szczepanek (Uniwersytet Jagielloński)

We wrześniu 2009 r. prof. Stanisław Gołąb brał udział w 4 tygodniowej wyprawie turystycznej po wyspach Indonezji. Przez Jawę, Bali i archipelag Małych Wysp Sundajskich dotarł do wyspy Flores, a następnie na Sulawesi (Celebes) i Nową Gwineę. Zwiedził liczne zabytki hinduistyczne, buddyjskie i islamskie. Przebywał wśród dzikiej przyrody wysp oraz egzotycznych kultur społeczności np. Torajów i Papuasów. Planowane spotkanie z księdzem prof. Józefem Glinką na Flores, wielce zasłużonym dla społeczności wyspy misjonarzem i antropologiem, nie doszło do skutku z powodu poważnej choroby Profesora. Natomiast informacje o znaleziskach *Homo floresiensis* na wyspie są na ogół mało znane. W dokumentacji fotograficznej z wyprawy zgromadzono dużo ciekawych zdjęć o charakterze antropologicznym. Dorośli i dzieci bardzo chętnie dawali się fotografować, również w podczas różnych uroczystości.

W październiku 2009 roku pracę na stanowisku adiunkta w Katedrze Antropologii AWF w Krakowie rozpoczął dr Łukasz Kryst, absolwent UJ. Rozprawę doktorską nt. *Kształtowanie się proporcji głowy – mikroewolucja czy adaptacja* obronił w czerwcu br. na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Prof. Maria Chrzanowska uczestniczyła w II Zjeździe Polskiego Towarzystwa Badań nad Otyłością, który odbył się w Szczecinie w dniach od 15 do 17 października 2009 r. Wspólnie z dr Agnieszką Suder przedstawiła poster nt. *Wskaźnik ekspansji nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży z Krakowa badanych w latach 1971-2000*, który został nagrodzony /I miejsce/ w sesji plakatowej „Epidemiologia, Prewencja”.

W dniu 17 listopada 2009 roku, w Pałacu Prezydenckim, odbyła się uroczystość wręczenia nominacji profesorskich. W imieniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej akty nominacyjne profesorom wręczył minister Maciej Łopiński - Szef Gabinetu Prezydenta RP. Wśród nominowanych był Pan prof. dr hab. Ryszard Tadeusz Żarów z Katedry Antropologii AWF w Krakowie.

Ryszard Żarów

Poznań

Skład Zarządu PTA - Oddział Poznań

Przewodnicząca: dr Magdalena Kosińska (Zakład Biologii Rozwoju Człowieka Instytut Antropologii Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Sekretarz: dr Anna Demuth (Katedra Antropologii i Biometrii Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu)

Skarbnik: dr Magdalena Krzykała (Katedra Antropologii i Biometrii Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu)

Oddział liczy 47 członków

Posiedzenia członków oddziału poznańskiego PTA

W ostatnim czasie odbyły się 2 posiedzenia członków oddziału, podczas których przedstawiono następujące referaty:

Zagadki genomu człowieka – referat przedstawiła dr Izabela Makałowska z Pracowni Bioinformatyki, Instytutu Biologii Molekularnej i Biotechnologii UAM w Poznaniu

Hipoplazja szkliwa jako wyznacznik stanu zdrowia w populacjach współczesnych i szkieletowych - referat przedstawiła dr Marta Krenz-Niedbała, z Instytutu Antropologii UAM w Poznaniu

15 grudnia odbyło się gwiazdkowe posiedzenie członków Oddziału, na którym mgr Mariusz Weiss z Instytutu Filozofii UAM w Poznaniu wygłosił wykład pt: *Czy istnieje przed-ludzka moralność? Rozważania na marginesie książki Fransa de Waala pt. Primates and Philosophers.*

Udział w konferencjach

W dniach 10-12 września 2009 r. już po raz 42 odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, której gospodarzem był Uniwersytet Łódzki. Tradycyjnie organizatorzy zadbali o jej zróżnicowany program. Konferencja otwarta została przez Prorektora Uniwersytetu Łódzkiego ds. nauki prof. Antoniego Różalskiego oraz przewodniczącą PTA – prof. Marię Kaczmarek. Odbyły się dwa wykłady inauguracyjne, które wygłosili 1) Elżbieta Jung: *Wieki Średnie czy „Poślednie”? Spojrzenie filozofa*, 2) Tadeusz Bielicki: *Rozwarstwienie społeczne – wielki popyt na badania antropologiczne.*

Referaty zaprezentowano na 10 tematycznych sesjach ustnych, wśród których wyodrębniono następujące: Ewolucja człowieka, Antropologia a medycyna i promocja zdrowia, Odontologia, Antropologia pradziejowa i historyczna, Auksologia, Demografia i Ekologia człowieka, Antropologia molekularna, Antropologia w naukach o kulturze fizycznej, Ekologia człowieka i Varia oraz Paleopatologia. Sesja pierwsza: Ewolucja człowieka dedykowana

została 200 rocznicy urodzin Karola Darwina i 150 -leciu ukazania się jego słynnego dzieła „O powstawaniu gatunków”.

Część uczestników przedstawiła swoje prace w formie plakatowej w 4 odrębnych sesjach: Antropologia pradziejowa i historyczna, Auksologia i Ekologia człowieka, Antropologia w naukach o kulturze fizycznej oraz Antropologia a medycyna i promocja zdrowia.

Udział w konferencji zaowocował zdobyciem przez mgr Magdalenę Durdę I miejsca w konkursie na najlepszy plakat.

Wszystkim osobom zaangażowanym w organizację Konferencji i jej całą oprawę, panującą miłą i serdeczną atmosferę należą się słowa podziękowania. Duża liczba uczestników jest dowodem na potrzebę tego typu cyklicznych spotkań. Za dwa lata nadarzy się kolejna okazja zaprezentowania najnowszych osiągnięć i wymiany poglądów naukowych. Tym razem organizatorem konferencji będzie Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu.

Magdalena Krzykała

Członkowie Towarzystwa brali również czynny udział w innych konferencjach naukowych, w tym w konferencjach o randze międzynarodowej, konferencjach archeologicznych i medycznych. Na podkreślenie zasługuje również czynny udział w I Konferencji Naukowo-Dydaktycznej Wydziału Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, który zaowocował promocją współczesnej antropologii.

Publikacje

W sierpniu br. ukazała się publikacja naukowa pt: „Między antropologią a medycyną. Koncepcje teoretyczne i implikacje praktyczne” pod redakcją Marii Kaczmarek i Anity Szwed. Autorzy niniejszej publikacji prezentują szerokie spektrum zagadnień z pogranicza medycyny i antropologii, przedstawiając zarówno metodologię badań jak i praktyczne wykorzystanie wiedzy teoretycznej w diagnostyce nieprawidłowych stanów zdrowia. W słowie wstępnym Panie Redaktor zwracają uwagę, że mianownikiem wszystkich prezentowanych artykułów niniejszej książki jest kategoria zdrowia człowieka. Odnoszą się one bowiem między innymi do oceny elementów stylu życia służących zachowaniu lub wyniszczaniu zdrowia, po testy genetyczne stanowiące podstawę terapii genetycznych w określonych jednostkach chorobowych.

Ponadto Członkowie Towarzystwa opublikowali liczne artykuły naukowe, z których część ukazała się już w czasopiśmie naukowych, natomiast część została przyjęta do druku.

Nagrody

1. Nagroda w konkursie na najlepszy plakat prezentowany w czasie I Konferencji Naukowo-Dydaktycznej Wydziału Biologii UAM, 21-23 maja 2009, Poznań.

Kaczmarek M., Goździcka-Józefiak A., Durzyńska J. Pacholska-Bogalska J., Durda M., Skrzypczak M., Hanć T. *Addressing innovation challenges in adolescents' health research: a preliminary report on prevalence of HSV-1, HSV-2 and HCMV in adolescents from the Wielkopolska region*

2. I miejsce w konkursie na najlepszy plakat zaprezentowany podczas XLII Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, 10 - 12 września 2009.

Magdalena Durda - *Wyobrażenie własnego ciała wśród dzieci i młodzieży w wieku 10 – 18 lat w zależności od relacji z grupą rówieśniczą*

Nowi Członkowie Towarzystwa

W 2009 r. do poznańskiego oddziału PTA wstąpiły 4 osoby: mgr Inez Bilińska, dr Elżbieta Heydrych oraz studenci UAM Poznań Maurycy Kustra i Kinga Ortarzewska. Cieszy fakt, że wśród członków poznańskiego Oddziału odnotowujemy coraz większą liczbę młodych adeptów nauki.

Magdalena Kosińska

INTERESUJĄCE PROJEKTY BADAWCZE

Polsko-norweskie seminarium naukowe w ramach projektu ADOPOLNOR

Trzecie polsko – norweskie seminarium naukowe projektu ADOPOLNOR odbyło się 20 października 2009 r., na Wydziale Biologii UAM. Hasłem przewodnim i tytułem spotkania było: „Key challenges in adolescent health: pattern of chronic diseases and disease prevention”. Seminarium dotyczyło szeroko pojętego stanu zdrowia dzieci i młodzieży oraz metod zapobiegania i leczenia wybranych chorób przewlekłych. Merytoryczną pieczę nad seminarium sprawował zespół lekarzy naukowców z Uniwersytetu im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, pod kierunkiem prof. UM dr hab. n. med. Alicji Krzyżaniak oraz zespół wirusologów z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, prowadzony przez prof. dr hab. Anny Goździcką-Józefiak.

Jako pierwsza wystąpiła kierownik projektu, prof. dr hab. Maria Kaczmarek. W swoim wystąpieniu poruszyła kwestię stanu zdrowia dzieci i młodzieży oraz przybliżyła zebrany nierówności w dostępie do opieki medycznej w Polsce i na świecie. Podkreśliła również konieczność działania w kierunku zniwelowania wspomnianych nierówności. Prezentacja Pani Profesor została wygłoszona w oparciu o priorytety wyznaczone przez Światową Organizację Zdrowia. Kontynuacją pierwszego wystąpienia był wykład dr. n. med. Małgorzaty Krzywińskiej-Wiewiorowskiej. Uczestnicy seminarium dowiedzieli się o skali występowania wybranych zaburzeń wśród dzieci i młodzieży, takich jak: otyłość, zbyt niska masa ciała, arterioskleroza, nadciśnienie tętnicze, nowotwory. Pani Doktor przybliżyła również problem stresu, jego źródeł i następstw w odniesieniu osób w wieku szkolnym.

Kolejne wystąpienia poszerzyły wiedzę uczestników w zakresie chorób układu krwionośnego oraz infekcji wirusowych wywoływanych wirusami opryszczki i wirusem brodawczaka ludzkiego. Paulina Jankowska, prelegentka wydelegowana przez prof. dr hab. Aldonę Siwińską, przybliżyła zebranych rodzaje chorób układu krążenia spotykane u dzieci, w tym: wrodzoną lub nabytą nieprawidłowość anatomiczną budowy serca, zespół długiego QT, zespół Wolffa-Parkinsona-White'a, nadciśnienie tętnicze, chorobę Kawasaki. Wyjaśniła także metody leczenia wspomnianych nieprawidłowości. O infekcjach wirusami opryszczki HSV-1, HSV-2 i HCMW oraz wirusem brodawczaka ludzkiego HPV u dzieci i młodzieży mówiła Pani Profesor dr hab. Anna Goździcka Józefiak z Zakładu Wirusologii Molekularnej UAM. Pani Profesor przybliżyła uczestnikom drogi przenoszenia, a także objawy i następstwa zdrowotne powstałe w wyniku zakażeń wspomnianymi wirusami. Przedstawiła także dane epidemiologiczne dotyczące infekcji wirusami opryszczki i wirusem brodawczaka. Podkreśliła jednocześnie, iż w Polsce ciągle istnieje luka w zakresie badań nad częstością występowania tych wirusów.

Wykład Pani Profesor Anny Goździckiej-Józefiak zakończył pierwszą część spotkania. W oczekiwaniu na część drugą, uczestnicy projektu jak i licznie przybyli studenci z ochotą raczyli się aromatyczną kawą jak i słodkościami najrozmaitszego rodzaju. Przerwa upłynęła więc pod znakiem ożywionych rozmów przy ciastku, w atmosferze wzajemnego zainteresowania. Pokrzepieni i pełni entuzjazmu uczestnicy seminarium jak w zegarku zjawili się na umówioną godzinę, rozpoczynając tym samym drugą część spotkania. Jako pierwsza wystąpiła dr Julia Durzyńska, która w swojej prezentacji przedstawiła pozytywne i negatywne aspekty szczepionek przeciwko wirusowi brodawczaka ludzkiego. Prezentacja Pani Doktor, jak można się było spodziewać, wywołała żarliwą dyskusję. Prelegentka odpowiedziała na szereg pytań i rozwiła powstałe niejasności.

Cykl wykładów w ramach trzeciego polsko-norweskiego seminarium projektu ADOPOLNOR zakończyła Prof. Anne Brita Thorød z partnerskiego uniwersytetu w Kristiansand. Profesor Thorød przedstawiła wyniki przeprowadzonych przez siebie badań longitudinalnych nad ubóstwem dzieci w Norwegii. Temat prezentacji jak i przedstawione wyniki spotkały się z ogromnym zainteresowaniem uczestników, co przejawiało się w długiej rozmowie z Panią Profesor po zakończeniu wykładu.

Magdalena Durda

WARTO PRZECZYTAĆ

Dziecko łódzkie 2004. Normy rozwoju biologicznego.

Elżbieta Żądzińska (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2009, ISBN: 978-83-7525-291-0, Kod książki: 16KD, Cena 16 zł, link do księgarni wydawnictwa: <https://ksiegarnia.uni.lodz.pl/index.php/books/show/id/895>

Miło nam poinformować, że we wrześniu 2009 roku ukazała się monografia „Dziecko łódzkie 2004. Normy rozwoju biologicznego”. Jest to wstępne opracowanie zbiorowe materiału zebranego podczas łódzkich badań auksologicznych przygotowane przez pracowników Katedry Antropologii UŁ pod redakcją dr hab. Elżbiety Żądzińskiej, prof. nadzw. UŁ. Praca zawiera dwa rozdziały:

- „Stan rozwoju fizycznego noworodków łódzkich” - autorstwa *Iwony Rosset*,
- „Stan rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży miasta Łodzi” – autorstwa *Iwony Rosset, Małgorzaty Roślak, Jadwigi Grabowskiej, Beaty Borowskiej-Strugińskiej, Wiesława Lorkiewicz, Anety Sitek, Henryka Stolarczyka, Alicji Śmiszkiewicz-Skwarskiej i Elżbiety Żądzińskiej.*

Monografia ta jest kontynuacją opracowań norm rozwojowych pod tytułem *Dziecko...* zapoczątkowanych przez Andrzeja Malinowskiego w 1976 roku, będących zbiorami regionalnych norm rozwoju biologicznego dzieci i młodzieży Polski m.in. *Dziecko Poznańskie '90* autorstwa J. Cieślaka, M. Kaliszewskiej-Drozdowskiej i M. Kaczmarek (1994); *Dziecko Krakowskie 2000* pod redakcją S. Gołąba i M. Chrzanowskiej (2002). W łódzkim ośrodku antropologicznym powstały dwie tego rodzaju publikacje: *Dziecko Łódzkie* pod redakcją A. Malinowskiego i D. Chlebnej-Sokół (1998) oraz *Dziecko Konińskie* pod redakcją J. Grabowskiej (1998).

Dziecko Łódzkie 2004 powstało dzięki inicjatywie prof. dr hab. Henryka Stolarczyka pełniącego funkcję kierownika Katedry Antropologii Uniwersytetu Łódzkiego do roku 2005, który w 2003 roku zainicjował badania antropologiczne w łódzkich szkołach.

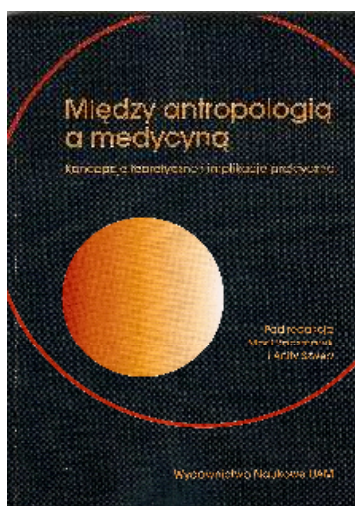
Powszechnie stosowaną metodą oceny stanu rozwoju fizycznego są siatki centylowe. W niniejszym opracowaniu do ich konstrukcji posłużono się rekomendowaną przez Światową Organizację Zdrowia (WHO 2008) metodą LMS zaproponowaną przez T.J.Cole'a (Cole

1990; Pan i Cole 2004; Silverwood i Cole 2007). Metoda ta zapewnia normalizację rozkładów asymetrycznych przy użyciu transformacji Boxa-Coxa (L) poprzez optymalne wygładzenie krzywych centylowych w oparciu o wartości mediany (M) i współczynnika zmienności (S). Parametry LMS umożliwiają precyzyjną ocenę rozwoju somatycznego oraz wieku rozwojowo-morfologicznego dzieci i młodzieży poprzez prostą transformację ich indywidualnych wartości cech na wartość zmiennej standaryzowanej (Z_{ind}), co z kolei umożliwia wyznaczenie dokładnej pozycji centylowej z funkcji rozkładu normalnego.

Zastosowanie metody LMS oraz przeprowadzenie obliczeń za pomocą programu komputerowego *ImsChartMaker Pro version 2.3* (Medical Research Council, UK) (Cole i Pan 2005) umożliwia porównywalność wyliczonych standardów do opracowań z różnych części świata. Nie mniej ważnym aspektem konstrukcji norm w oparciu o metodę LMS jest możliwość oceny stanu rozwoju morfologicznego analizowanej cechy z dokładnością do p -tego centyla co ma ogromne znaczenie np. w badaniach synchronizacji procesów wzrastania i rozwoju biologicznego różnych struktur organizmu.

Oddając do rąk czytelników tę monografię cieszymy się z uwieńczenia dzieła rozpoczętego przez emerytowanych już kolegów Katedry, mamy świadomość, że prawdopodobnie jest ono ostatnim z cyklu norm regionalnych, ale jednocześnie mamy również nadzieję, że pozwoli ona na monitorowanie rozwoju biologicznego dzieci i młodzieży Łodzi dając możliwość nie tylko oceny tempa wzrastania organizmu, ale również śledzenia różnic międzypopulacyjnych i międzypokoleniowych (zmian sekularnych) tego procesu, opisywania ich kierunku i dynamiki. Będzie aktualnym narzędziem diagnostycznym dla lekarzy i pedagogów ułatwiając im właściwe diagnozowanie przebiegu zjawisk rozwojowych.

W imieniu Autorów
Elżbieta Żądzińska

Między antropologią a medycyną.

Koncepty teoretyczne i implikacje praktyczne.

Praca zbiorowa

pod redakcją Marii Kaczmarek i Anity Szwed

Wydawnictwo Naukowe UAM. Poznań 2009

Wspólnym mianownikiem prac zebranych w monografii **Między antropologią a medycyną: koncepty teoretyczne i implikacje praktyczne** jest kategoria zdrowia człowieka. Wraz z ogólnym polepszeniem warunków życia, spadkiem umieralności i w konsekwencji wydłużeniem trwania ludzkiego życia obserwuje się wzrost zainteresowania różnymi aspektami zdrowia. Odnoszą się one między innymi do oceny elementów stylu życia służących zachowaniu lub wyniszczaniu zdrowia, po testy genetyczne stanowiące podstawę terapii genetycznych w określonych jednostkach chorobowych.

Przyjęcie definicji zdrowia WHO, w której zdrowie określa się jako stan pełnego, fizycznego, umysłowego i społecznego dobrostanu (dobrego samopoczucia) a nie tylko całkowity brak choroby czy kalectwa, wniosło nową jakość do dyskusji nad zdrowiem. Mrowicka, w pracy poświęconej metodologicznym aspektom badań zdrowia, demonstruje różne wymiary kategorii zdrowia zawarte w tej definicji i trudności w jej operacjonalizacji. Pokazuje wymiar biologiczny kategorii zdrowia znajdujący szerokie zastosowanie w medycynie, biologiczny wykorzystywany w biologii, socjologii i psychologii, funkcjonalny w socjologii. Wymiar humanistyczny zdrowia, dyskutowany w filozofii, etyce, psychologii, dał asumpt do stworzenia pojęcia jakości życia. Ilustracją humanistycznego wymiaru zdrowia jest praca Kaczmarek, w której dokonuje przeglądu pojęć związanych z jakością życia, rekonstruuje genezę tego pojęcia oraz porządkuje dotychczasową wiedzę. Stwierdza, że wielość ujęć metodologicznych stosowanych w badaniach nad jakością życia skutkuje trudnościami w operacjonalizacji tego pojęcia.

Jednym z problemów analizowanych w antropologii i medycynie jest reakcja organizmu na bodźce środowiskowe. Wyrazem powodzenia lub niepowodzenia organizmu w dostosowywaniu się do warunków środowiska jest stan zdrowia lub choroby. Czaplą, na przykładzie warunków bio-geograficznych istniejących w środowisku wysokich gór, omawia mechanizmy przystosowawcze wyznaczające zakres fizjologicznych reakcji osobnika. Interesującym fragmentem tego artykułu jest relacja doświadczeń Autora związanych z

uprawianiem wspinaczki wysokogórskiej i reakcją organizmu na urazowe czynniki, w tym specyficzne dla wypraw alpinistycznych czynniki natury społecznej i psychologicznej.

Odżywianie, to najważniejszy czynnik warunkujący prawidłowe funkcjonowanie organizmu we wszystkich fazach życia, w szczególności wzrastanie i osiągnięcie dojrzałości biologicznej. Wskaźniki antropometryczne stanowią dobry miernik stanu odżywienia organizmu, lekarza interesują skutki zaburzenia odżywiania. Krenz-Niedbała analizuje skutki *weaning* dla stanu biologicznego populacji dziecięcych. Porównuje to zjawisko wśród współcześnie żyjących dzieci oraz dziecięcych populacji szkieletowych pradziejowych i historycznych. Interesującym fragmentem tej pracy jest opis technik służących rekonstrukcji zjawiska *weaning* w dziecięcych populacjach szkieletowych.

Innym ważnym czynnikiem warunkującym zdrowie jest status społeczno-ekonomiczny człowieka i styl życia. Skrzypczak i Kaczmarek analizują znaczenie statusu społeczno-ekonomicznego dla zróżnicowania subiektywnej oceny zdrowia wśród dorosłych kobiet i mężczyzn. Czerniak w swej pracy pokazuje różne postawy kobiet po mastektomii wobec aktywności ruchowej. Aktywność ruchowa, zdaniem Autorki, spełnia ważną rolę w rehabilitacji kobiet po mastektomii.

Kolejnym zagadnieniem prezentowanym w książce jest koncepcja normy rozwojowej do oceny wzrastania cech somatycznych i fizjologicznych oraz prognozowania tego procesu. Krzyżaniak pokazuje techniki służące rzetelnemu pomiarowi ciśnienia tętniczego dzieci i młodzieży. Wobec zjawiska występowania coraz większej liczby dzieci z nadciśnieniem tętniczym, kwestia ustalenia standardów rozwojowych dla tej cechy jest niezwykle istotna.

Kosińska i Stoińska dyskutują problem wiarygodnej prognozy rozwojowej dla dzieci urodzonych przedwcześnie oraz dzieci urodzonych z małą masą ciała. Ten, zdaniem Autorki, niezwykle istotny element opieki neonatologicznej oraz pediatricznej, wymaga ujednoczenia procedur badawczych stosowanych w medycynie i antropologii.

Krzyżaniak i współ. analizują narastającą frustrację wśród dzieci i młodzieży przejawiającą się zwiększonym poziomem lęku. To zdaniem Autorki wpływ cywilizacji i związanych z nią zwiększonych wymagań intelektualnych stawianych młodym ludziom.

Praca Kosińskiej i Szwed poświęcona mukowiscydozie jest potwierdzeniem postępu w diagnozowaniu a co za tym idzie postępowaniu leczniczym jednostek chorobowych, które do niedawna pozostawały nieznane. To dobra perspektywa dla jakości życia chorych.

Omówione prace prezentują szerokie spektrum zagadnień stanowiących obszar badań w medycynie i antropologii, począwszy od metodologii badań po praktyczne wykorzystanie wiedzy teoretycznej w diagnostyce nieprawidłowych stanów zdrowia. Pokazują wzajemne przenikanie obszarów badań medycznych i antropologicznych, stanowiąc argument przemawiający za potrzebą badań interdyscyplinarnych. Mamy nadzieję, że będą interesującą lekturą, czego serdecznie życzymy Czytelnikom,

Maria Kaczmarek i Anita Szwed

Ocena wpływu czynników psychospołecznych na stopień i kierunek odchyleń reakcji fenotypowych u dzieci z nadpobudliwością psychoruchową.

Tomasz Hanć

Monografie Instytutu Antropologii UAM, nr 14, Poznań 2009

Praca podejmuje problem oceny biologicznego rozwoju u dzieci z nadpobudliwością psychoruchową (ADHD).

Fragment wstępu:

Proces biologicznego rozwoju dzieci z nadpobudliwością psychoruchową z deficytem uwagi jest przedmiotem naukowego zainteresowania od roku 1970, kiedy Safer i Allen opublikowali wyniki swoich badań. Stwierdzili oni zmniejszenie tempa wzrastania dzieci w czasie trzyletniej terapii z zastosowaniem leków z grupy psychostymulujących. Od tego momentu kontynuowano badania mające na celu odpowiedzieć na pytania, czy leki rzeczywiście działają supresyjnie na proces rozwoju, czy ich wpływ jest krótko, czy długoterminowy i czy organizm dziecka, dążąc do homeostazy potrafi zbuforować uboczne działanie leków na proces wzrastania. Pojawiły się także prace sugerujące, że stwierdzone odchylenia od normalnego przebiegu wzrastania są właściwe dzieciom z ADHD - tym samym poddano w wątpliwość działanie leków jako przyczynę spowolnienia tempa rozwoju. Zrozumienie istoty badanego zagadnienia jeszcze bardziej skomplikowały prace Swansona i współpracowników. W swoich bardzo rygorystycznych pod względem metodycznym badaniach wykazali oni, że dzieci z ADHD, które nie były leczone lekami psychostymulującymi osiągają wyższy poziom wysokości i masy ciała od zdrowych rówieśników. [...] W świetle tych rozważań istotne staje się dokonanie kompleksowej analizy właściwości procesu wzrastania dzieci z ADHD w progresywnej fazie ontogenezy oraz udziału czynników specyficznych i niespecyficznych dla tej grupy w kształtowaniu wariacji możliwych odchyleń reakcji fenotypowej od normy rozwoju.

Tomasz Hanć

Dzieciństwo i dorastanie z ADHD.

Rozwój dzieci nadpobudliwych psychoruchowo:
zagrożenia i możliwości wsparcia.

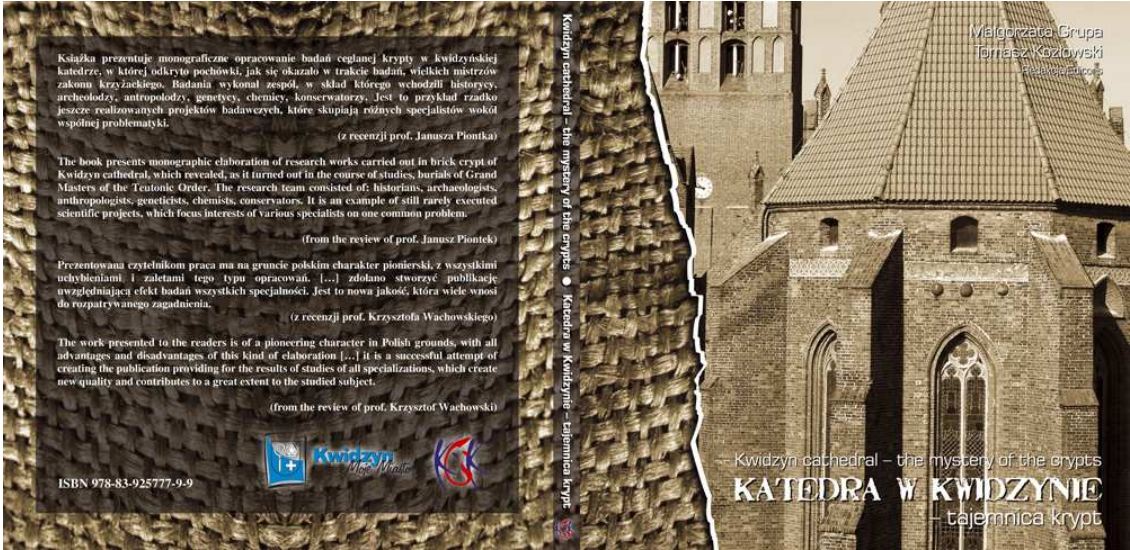
Tomasz Hanć

Oficyna Wydawnicza „Impuls”. Kraków 2009

Fragment książki:

Motywnym przewodnim książki jest rozwój, dlatego pojawia się on w tekście w kilku różnych kontekstach. Poruszana jest tematyka biologicznego vs. środowiskowego uwarunkowania rozwoju ADHD, czynników wpływających na rozwój powikłań i zaburzeń towarzyszących nadpobudliwości psychoruchowej. Opisane zostały psychologiczne prawidłowości rozwoju w wieku dzieciństwa i adolescencji oraz potencjalne źródła zaburzeń rozwoju osób z ADHD. W trosce o rzetelność i wiarygodność informacji zawartych w książce podczas jej pisania nieustannie korzystałem z publikacji zawierających wyniki najbardziej aktualnych i najbardziej uznanych badań prowadzonych na całym świecie. Ich lektura skłoniła mnie do sformułowania wskazówek dotyczących wspierania rozwoju osób z ADHD, które zamieściłem na kolejnych stronach książki. Mam nadzieję, że osoby wychowujące i opiekujące się dziećmi z nadpobudliwością psychoruchową uznają zarówno fragmenty teoretyczne, o charakterze bardziej naukowym, jak i te mające wymiar pragmatyczny za pomocne.

Tomasz Hanć

Książka prezentuje monograficzne opracowanie badań ceglanej krypty w kwidzyńskiej katedrze, w której odkryto pochówki, jak się okazało w trakcie badań, wielkich mistrzów zakonu krzyżackiego. Badania wykonał zespół, w skład którego wchodził historycy, archeolodzy, antropolodzy, genetycy, chemicy, konserwatorzy. Jest to przykład rzadko jeszcze realizowanych projektów badawczych, które skupiają różnych specjalistów wokół wspólnej problematyki.

(z recenzji prof. Janusza Piontka)

The book presents monographic elaboration of research works carried out in brick crypt of Kwidzyn cathedral, which revealed, as it turned out in the course of studies, burials of Grand Masters of the Teutonic Order. The research team consisted of: historians, archaeologists, anthropologists, geneticists, chemists, conservators. It is an example of still rarely executed scientific projects, which focus interests of various specialists on one common problem.

(from the review of prof. Janusz Piontek)

Prezentowana czytelnikom praca ma na gruncie polskim charakter pionierski, z wszystkimi uchybieniami i zaletami tego typu opracowań. [...] zdołano stworzyć publikację uwzględniającą efekt badań wszystkich specjalności. Jest to nowa jakość, która wiele wnosi do rozpatrywanego zagadnienia.

(z recenzji prof. Krzysztofa Wachowskiego)

The work presented to the readers is of a pioneering character in Polish grounds, with all advantages and disadvantages of this kind of elaboration [...] it is a successful attempt of creating the publication providing for the results of studies of all specializations, which create new quality and contributes to a great extent to the studied subject.

(from the review of prof. Krzysztof Wachowski)

ISBN 978-83-925777-9-9

Małgorzata Grupa
Tomasz Kozłowski
Zdjęcia: [illegible]

Kwidzyn cathedral – the mystery of the crypts
KATEDRA W KWIDZYŃIE
– tajemnica krypt

INFORMACJE O KONFERENCJACH NAUKOWYCH

Międzynarodowa Konferencja Naukowa European Human Behaviour & Evolution Association organizowana przez

**Zakład Antropologii PAN we Wrocławiu
oraz Katedrę Antropologii Uniwersytetu Wrocławskiego
Wrocław 25-27 marzec 2010**

Konferencja EHBEA (European Human Behaviour & Evolution Association) skupia uczonych z następujących dyscyplin: ekologia behawioralna człowieka, antropologia biologiczna, psychologia ewolucyjna, ewolucyjna antropologia kulturowa.

Zainteresowanych zagadnieniami poruszonymi na wcześniejszych konferencjach EHBEA (np. w 2009 w St. Andrews, w 2008 w Montpellier, a wcześniej w Londynie) odsyłamy na stronę internetową: <http://www.ehbea.com/>

Bogusław Pawłowski

17th Congress of the European Anthropological Association 29 August – 2 September, 2010 Poznań, Poland

Zapraszam serdecznie do odwiedzania witryny internetowej konferencji www.eaa2010.eu, gdzie można znaleźć podstawowe informacje i bieżące komunikaty.

1 września rozpoczęła się rejestracja uczestników konferencji.

Od połowy stycznia można będzie nadsyłać streszczenia prezentacji konferencyjnych.

Maria Kaczmarek

**Przewodnicząca
Komitetu Organizacyjnego
17 konferencji EAA**

KOMUNIKATY

Uprzejmie informuję, że z dniem 01.10.2009 r. na Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu, przy Instytucie Biologii, został powołany Zakład Antropologii. Obecny skład osobowy to:

- Kierownik Zakładu - dr hab. Krzysztof Borysławski - prof. nadzw. U.Prz.
- Pracownik – dr hab. Barbara Kwiatkowska - prof. nadzw. U.Prz.
- Pracownik – dr Dariusz Nowakowski – adiunkt
- Pracownik – mgr inż. Anna Wojtal – pomoc techniczna i obsługa sekretariatu

W najbliższym czasie na stanowisku adiunkta będą zatrudnione kolejne dwie osoby. Jednocześnie informuję, że na studiach magisterskich (II stopnia) została powołana specjalność „Biologia człowieka”, gdzie na I roku studiuje obecnie 16 osób. Na I rok studiów doktoranckich przyjęto dwie osoby.

Ponieważ nowy zakład nie posiada jeszcze strony domowej w portalu uczelnianym, podaję podstawowe dane teleadresowe:

51-631 Wrocław, ul. Koźuchowska 6

tel.: 71 320 5791

poczta e-mail: krzysztof.boryslawski@up.wroc.pl

barbara.kwiatkowska@up.wroc.pl

darekn@hotmail.pl

anna.wojtal@up.wroc.pl

Krzysztof Borysławski

UŚMIECHNIJ SIĘ!

Redakcja:
prof. dr hab. Maria Kaczmarek
Instytut Antropologii UAM Poznań
makac@amu.edu.pl

Skład i łamanie:
dr Urszula Czerniak
Katedra Antropologii i Biometrii
AWF Poznań
czerniak@awf.poznan.pl

Autorom tekstów serdecznie dziękujemy
i liczymy na dalszą współpracę.
Uwagi prosimy kierować pod adres:
Katedra Antropologii i Biometrii
AWF Poznań
czerniak@awf.poznan.pl